

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу
власного капіталу підприємства**

Виконав:

Журбенко Андрій Володимирович

здобувач спеціальності

071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Полятикіна Лариса Іванівна

доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Крячко Катерина Василівна

заступник головного бухгалтера
Сумського національного аграрного
університету

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Кафедра

Освітній ступінь

Спеціальність

Економіки і менеджменту

Обліку і оподаткування

Магістр

071 «Облік і оподаткування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.І. Гордієнко

« 08 » листопада 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Журбенко Андрію Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу власного капіталу підприємства

2. База практичного дослідження:

Фермерське господарство «Рута 2013» Конотопського району Сумської області»

керівник роботи **Полятикіна Лариса Іванівна к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

12.01.2023 р № 71-н

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи)

22 грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та

установчі документи, фінансова, статистична та податкова звітність, законодавчо -

нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді

на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та

вдосконалення обліку, аналізу і аудиту.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити економічну сутність категорій

вивчити нормативно-правову базу з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

здійснити діагностику фінансово-економічного стану установи;

розкрити стан організації обліку власного капіталу;

виявити недоліки та запропонувати шляхи вдосконалення;

провести аналіз фінансового стану підприємства та запропонувати шляхи покращення;

сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання**«08» листопада 2022 р.****КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р.- січень 2023р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень - листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	11-14 грудня 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	14-21 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	22 грудня 2023 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	22-25 грудня 2023 р.	
13.	Захист кваліфікаційної роботи	26 грудня 2023 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Андрій ЖУРБЕНКО

Керівник роботи

Лариса ПОЛЯТИКІНА

Перевірку на автентичність проведено
Кваліфікаційна робота допущена до захисту
Гарант освітньої програми
Декан факультету
економіки і менеджменту

Надія БАРАНІКІнна НАЗАРЕНКОМаргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Журбенко А.В. Теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу власного капіталу підприємства.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми – 2023 р. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методичних та практичних засад обліку і оподаткування власного капіталу підприємства, а також опрацюванню пропозицій щодо їх вдосконалення.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади сутності і значення власного капіталу підприємства, визначено особливості обліку та оподаткування діяльності в сільському господарстві.

Проведено дослідження стану і тенденції розвитку фермерського господарства «Рута 2013» Конотопського району Сумської області. Досліджена організаційно-економічна характеристика господарства, проведено аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Досліджено фінансовий стан фермерського господарства, проведений аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Розглянуто особливості введення обліку власного капіталу фермерського господарства. Обґрунтовано заходи щодо покращення фінансового стану, розвитку фермерського господарства, розширення конкурентоспроможності на ринку. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення обліку і оподаткування фермерського господарства.

Після того, як ознайомилися з методикою фінансового обліку доходів і витрат підприємницької діяльності фермерського господарства були зроблені висновки, що ФГ «Рута 2013» дотримується нормативно-встановленої методики бухгалтерського обліку підприємства, а також веде відповідну форму обліку.

На даному підприємстві для введення обліку та формування інформації фінансових результатів діяльності використовується матеріали фінансової звітності. Розрахунок фінансових результатів за поточний період проводиться за допомогою порівняння всіх доходів і всіх витрат діяльності фермерського господарства, і в кінцевому результаті виявлення прибутку або збитків даного підприємства. В основу досліджень покладено матеріали бухгалтерської звітності, в якій показані основні показники фінансових результатів фермерського господарства.

Фермерському господарству «Рута -2013» для введення бухгалтерського обліку пропонується використовувати комплексну програму, яка була розроблена з урахуванням відповідної форми обліку. Дана програма дозволяє при введенні будь-якої інформації з первинного документа відразу визначати її по угрупованням і відбиваючи її в Журналі проводок, а далі і в Оборотно-сальдової відомості.

Одним із способів вдосконалення обліку власного капіталу підприємства є раціональна її організація. Ми пропонуємо запровадити в підприємстві набір внутрішньої документації, який би полегшив контроль руху власного капіталу,

обробку інформації, краще візуальне сприйняття інформації. Для покращення підготовки інформації про створений власний капітал та зміни в ньому, на нашу думку, потрібен набір форм первинних документів, які повністю розкриють бухгалтерський аспект створення, використання та руху власного капіталу підприємства. Також пропонується застосовувати форми внутрішньої звітності, які міститимуть більш широкі дані та дозволять досліджуваному підприємству розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

Ми вважаємо, що одним із шляхів вдосконалення організації системи внутрішнього контролю є вивчення організаційних та методологічних аспектів діяльності комісій з аудиту, які мали б усі особливості внутрішнього аудиту та виконували завдання. Впровадження внутрішнього аудиту має великі перспективи, як на світовому, так і державному рівні.

Ключові слова: облік, оподаткування, власний капітал, фермерське господарство, діяльність, рентабельність, аналіз.

SUMMARY

Zhurbenko A.V. Theoretical and practical aspects of the accounting and control process of the company's own capital.

Qualification work on specialty 071 "Accounting and taxation", SNAU, Sumy - 2023 - Manuscript.

The qualification work is devoted to the study of the theoretical, methodological and practical principles of accounting and taxation of the company's own capital, as well as to the development of proposals for their improvement.

In the qualification work, the theoretical principles of the essence and value of the company's own capital are considered, the peculiarities of accounting and taxation of activities in agriculture are determined.

A study of the state and development trends of the "Ruta 2013" farm of the Konotop district of the Sumy region was conducted. The organizational and economic characteristics of the farm were studied, and the financial results of the enterprise were analyzed. The financial condition of the farm was studied, and the financial results of the enterprise were analyzed. The features of the introduction of accounting for the farm's own capital are considered. Measures to improve the financial situation, develop farming, and increase competitiveness in the market are substantiated. Proposals for improving the accounting and taxation of farming are substantiated.

After getting acquainted with the methodology of financial accounting of income and expenses of entrepreneurial activity of the farm, conclusions were made that FG "Ruta 2013" adheres to the normatively established methodology of accounting of the enterprise, and also maintains the appropriate form of accounting.

At this enterprise, financial reporting materials are used to enter accounting and form information on financial results of activity. The calculation of financial results for the current period is carried out by comparing all income and all expenses of the farm, and in the end, the profit or loss of this enterprise is identified. The research is based on the materials of accounting reports, which show the main indicators of the financial results of the farm.

The "Ruta-2013" farm is offered to use a comprehensive program for entering accounting, which was developed taking into account the appropriate form of accounting. This program allows, when entering any information from the primary document, to immediately identify it by grouping and reflecting it in the Journal of postings, and then in the Turnover and balance statement

One of the ways to improve the accounting of the company's own capital is its rational organization. We proposed to introduce a set of internal documentation in the enterprise, which would facilitate control of the movement of equity capital, information processing, better visual perception of information. To improve the preparation of information about the created equity capital and changes in it, in our opinion, a set of forms of primary documents is needed, which will fully disclose the accounting aspect of the creation, use and movement of the enterprise's equity capital. It is also suggested to use forms of internal reporting that will contain more extensive data and allow the investigated enterprise to calculate a larger number of indicators compared to regulated financial reporting.

We believe that one of the ways to improve the organization of the internal control system is to study the organizational and methodological aspects of audit commissions, which would have all the features of internal audit and perform tasks. The introduction of internal audit has great prospects, both at the global and state level.

Key words: accounting, taxation, equity, farming, activity, profitability, analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	12
1.1 Теоретичні основи економічної сутності власного капіталу	12
1.2 Нормативно-законодавче регулювання обліку власного капіталу господарства	19
1.3 Теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу власного капіталу	24
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «РУТА -2013» КОНТОПСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	29
2.1 Діагностика фінансово-господарської діяльності фермерського господарства	29
2.2 Особливості первинного, аналітичного і синтетичного обліку власного капіталу фермерського господарства	39
2.3 Аналіз системи внутрішнього контролю фермерського господарства	46
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	51
3.1 Вдосконалення системи управління власним капіталом	51
3.2 Вдосконалення організації обліку власного капіталу фермерського господарства	56
3.3 Вдосконалення формування внутрішнього контролю та аудиту власного капіталу.	60
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з ефективних форм господарювання на селі, важливим засобом вирішення продовольчих, економічних і соціальних проблем суспільства і сільських територій зокрема є фермерські господарства. У зв'язку з ситуацією, що склалася, проблема в розвитку цих підприємств покроково йде до перших місць в Україні. Проте, одноосібне ведення сільськогосподарського виробництва, за незначним винятком, не забезпечує високої його ефективності, тому виникає потреба об'єднати зусилля для продуктивної діяльності.[В умовах розвитку ринкової інфраструктури в Україні, її поглиблення та розширення у всіх сферах діяльності цілком закономірно викликає необхідність удосконалення обліку та контролю. Це зумовило до введення нових економічних категорій та уточнення раніше діючих, які найближче до умов функціонування ринкової економіки. Так, введення в дію Господарського та Цивільного кодексів України висувають нові вимоги до порядку формування, змін та обліку власного капіталу.

Структурна перебудова промисловості, відкриття внутрішнього вітчизняного ринку для зарубіжних товаровиробників впливають на структуру власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм. Важливе місце у стратегії підприємства займають формування, використання і управління власним капіталом. Метою формування капіталу підприємства є придбання необхідних активів та оптимізація структури капіталу з позицій забезпечення умов ефективного його використання.

Ефективність діяльності суб'єкта підприємництва значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління власним капіталом. Управління капіталом суб'єктів підприємництва тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями при встановленні їх оптимальності. Капітал завжди виступає необхідним атрибутом діяльності - від моменту створення підприємства до його

ліквідації або реорганізації, а тому важливою характеристикою будь-якого підприємства є ефективність його управлінської системи.

Але ефективне управління власним капіталом не можливе без його обліку. Організація обліку власного капіталу – це процес безупинного, цілеспрямованого вибору і застосування найбільш раціональних засобів і технологічних прийомів збору та обробки облікової інформації й упорядкування звітності про наявність, формування і використання фондів, резервів і фінансових результатів.

Організовуючи облік власного капіталу необхідно враховувати наступні фактори: форму власності; організаційно-правову форму господарювання; кількість засновників.

Облік власного капіталу забезпечує не тільки інформацією про операційну діяльність, але й фінансову діяльність (зміни у складі власного капіталу, так і поточних, і довгострокових зобов'язань підприємства), при цьому об'єднуючи практично всі функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень.

Проблема відображення прав власників у бухгалтерському обліку має історичний характер, оскільки як ніяка інша залежить від форм господарювання та організаційно-правових форм ведення бізнесу. У зв'язку з цим ця проблема знаходиться у постійному розвитку. Провідну роль в удосконаленні обліку прав власників (власного капіталу) відіграють теоретичні розробки, спрямовані на розкриття сутності та змісту категорії капіталу як у цілому, так і окремих його складових, в тому числі власного капіталу. Власний капітал відіграє головну роль при створенні та розвитку підприємства і є головною економічною базою всього процесу діяльності підприємства, бо наявність капіталу є умовою створення та розвитку бізнесу. Тому, необхідність проведення обліку власного капіталу та здійснення його управління та аналіз обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Завдання обліку власного капіталу фермерського господарства полягає в наступному: підготовка даних щодо розміру власного капіталу та фінансових результатів для формування фінансової звітності підприємства, а також

податкових декларацій; надання інформаційних матеріалів для порядку розподілу прибутку та проведення певних операцій з розрахунків сум, що належать до бюджету податків та обов'язкових платежів, з акціонерами та засновниками з нарахованих ним дивідендів, створення резервів власного капіталу.

Мета, за якою проводилися розробки з обраної теми - це вивчення організації обліку власного капіталу фермерського господарства, виявлення недоліків в обліку, розробка рекомендацій для покращення стану обліку власного капіталу, а також вивчення можливості приведення обліку власного капіталу у відповідності до національних положень бухгалтерського обліку.

Стан вивчення проблеми. Проблеми обліку й аналізу формування та змін власного капіталу досліджуються в працях провідних вчених-економістів. Так, ця проблема зумовила активну роботу науковців України в напрямі методичних, теоретичних і практичних розробок, що дало можливість сформулювати базові положення обліку власного капіталу. Власний капітал може створюватися як завдяки зовнішнім, так і внутрішнім джерелам коштів. Проблеми обліку й аналізу формування та змін власного капіталу досліджуються в працях провідних вчених-економістів. Так, ця проблема зумовила активну роботу науковців України в напрямі методичних, теоретичних і практичних розробок, що дало можливість сформулювати базові положення обліку власного капіталу. Вагомий внесок у дослідження проблематики обліку власного капіталу зробили такі вітчизняні вчені, як: О.Вівчар [3], Є. Іонін [6], Ф.Бутинець, В. Сопко, В. Крупка, Т. Наумова, С. Питель, О. Шийч [37] та інші. Серед зарубіжних дослідників необхідно відзначити: М. Lougran [39], S.N. Singh [41], Smith M. [42] та інші.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до напрямів науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету з теми: «Теоретико-методичні засади обліку і оподаткування фінансових результатів діяльності підприємства» державний реєстраційний номер 0119U102486.

Об'єктом дослідження є процес формування, використання, управління та облік власного капіталу на підприємствах, різних форм власності, а також на

досліджуваному підприємстві - Фермерському господарстві «Рута 2013» Конотопського району Сумської області.

Предметом дослідження є комплекс правових, теоретичних, методологічних та прикладних питань з обліку власного капіталу, а також методичні та організаційні підходи до його обліку, формування та використання.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації і методики обліку власного капіталу, а також управління ним.

Виходячи з поставленої мети, можна виділити наступні завдання кваліфікаційної роботи:

- 1) з'ясування сутності та складових власного капіталу;
- 2) виявити специфіку формування і використання окремих складових власного капіталу та їх облікового відображення;
- 3) відображення власного капіталу у первинних документах;
- 4) дослідження структури власного капіталу за видами економічної діяльності;
- 5) виокремлення синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу;
- 6) розробка пропозицій щодо удосконалення ведення обліку власного капіталу.

Теоретико-практичну основу кваліфікаційної роботи становлять загальнонаукові методи пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ. У процесі роботи використано такі методи дослідження: спостереження (для встановлення концептуальної сутності власного капіталу), групування (для аналізу руху власного і залученого капіталу за досліджуваний період), синтез та абстрактно-логічний аналіз (для обґрунтування класифікаційної моделі власного капіталу), графічні методи і методи виявлення причинно-наслідкового зв'язку (для відображення складових власного капіталу, їхньої питомої ваги, шкали змін власного капіталу).

В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані наступні наукові та методичні джерела: законодавчі й нормативні акти України, дані

Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, монографічна література та періодичні видання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування ряду положень магістерської роботи для подальшого проведення наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку власного капіталу. Для практичного застосування результатів дослідження було розроблено пропозиції, спрямовані на удосконалення методики обліку, звітності з власного капіталу на підприємствах усіх форм власності на основі використання сучасних та передових методів дослідження.

Джерелами для написання кваліфікаційної роботи є: Закони України, нормативні документи міністерств і відомств України, наукові праці економістів, бухгалтерів, аудиторів, первинні та зведені документи, дані аналітичного та синтетичного обліку, періодичні видання, річні фінансові звіти за 2020-2022рр.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна проведеного дослідження полягає у визначенні і впровадженні шляхів удосконалення обліково-контрольного процесу власного капіталу фермерського господарства.

За результатами проведеного дослідження сформульований ряд положень, які відзначаються науковою новизною:

- визначені теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу власного капіталу в сучасній економічній літературі та підходи до їх оцінки;
- проведено дослідження бухгалтерського обліку фермерського господарства, яке досліджуються шляхом застосування останніх аналітичних методик обліку, оподаткування та аналіз фінансових звітностей;
- запропоновано шляхи вдосконалення обліку власного капіталу фермерського господарства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що здійснені дослідження дозволяють вдосконалити облік та оподаткування власного капіталу фермерського господарства на основі використання сучасних та передових методів дослідження.

Особистий внесок здобувача полягає у розробці теоретичних та практичних положень, висновків і пропозицій щодо удосконалення обліково-контрольного процесу діяльності фермерського господарства, підвищенні організаційного рівня роботи фінансово-економічного відділу (бухгалтерська служба) досліджуваного фермерського господарства, глибокому аналізу фінансового стану фермерського господарства.

Апробація. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження теми кваліфікаційної роботи розглядались на: XV Міжнародній науковій конференції «Scientific fundamentals of solving modern scientific problems» 17-19 квітня 2023 в м. Варна, Болгарія та Збірнику тез за матеріалами 28 Міжнародної науково-практичної конференції «Технології XXI сторіччя», 23-25 листопада 2022 р. м. Суми та опубліковані в матеріалах цих конференцій.

Публікації. За темою дослідження нами було опубліковано 2 роботи, загальним обсягом 1,0 д.а., які розглядалися на науково-практичних конференціях і зафіксовані у матеріалах їх роботи.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків. Робота викладена на 80 сторінках тексту, список використаних джерел складається з 42 найменувань, містить 18 таблиць, 4 рисунки та 10 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1 Теоретичні основи економічної сутності власного капіталу

Поняття власного капіталу притаманне кожному підприємству, агровиробничій компанії, фермерському господарству та іншим виробничим структурам. Однак коли мова заходить про вартість цього капіталу, то вона може бути різною. Це стосується розміру грошових коштів, що власник чи власники вкладають в створення, функціонування та розвиток аграрного виробництва.

Розміри капіталу, що вкладений як частка, оцінюється по сумі, яка погоджується зі всіма учасниками при створенні. На протязі періоду діяльності виробниче підприємство може збільшувати чи зменшувати розміри власного капіталу. Це може бути в повному розмірі чи частинами.

Значення капіталу забезпечує як юридичні так і економічні основи діяльності аграрного виробництва. З юридичної точки зору значення капіталу полягає в визначенні розміру мінімальної юридичної чи матеріальної відповідальності. Це стосується його відповідальності за своїми заключними зобов'язаннями.

З економічної точки зору власний капітал гарантує аграрному товаровиробництву забезпечення своїми ресурсами з фінансів. Вони необхідні як на початку діяльності та і на всьому періоді виробництва.

В результаті проведених досліджень теоретичних аспектів з обліку та аналізу власного капіталу, було визначено важливе значення даної економічної категорії. А також сформулювало необхідність чергового з'ясування місця та значення цього виробничого процесу. Власний капітал відіграє значну роль у будові господарських ресурсів виробництва та природі функціонування

бухгалтерського обліку.

Власний капітал відноситься до частини з значним відсотком проблемних категорій. Ці дослідження проводились на підвалинах наявних господарських стосунків. Саме цим зумовлюються різні погляди на природу капіталу. Досвід міжнародної практики з організації бухгалтерського обліку аналізує власний капітал як капітал, складений до акціонерних компаній. Відповідно він включає два джерела: вкладений капітал – інвестиції акціонерів компанії; накопичений нерозподілений прибуток, який реінвестований в бізнес.

У відповідності до Закону України «Про Фермерське господарство» визначені основні правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств. Вони представляють собою прогресивну форму виробничої підприємницької роботи у галузі сільського господарства України. Цей Закон цілеспрямований на виробництво умов для задоволення учасників виробничого процесу щодо виробництва готової товарної сільськогосподарської продукції. Це стосується також переробки та продажу на внутрішньому і зовнішньому ринках, та з метою забезпечення розумного споживання фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України [33].

За Законом України «Про Фермерське господарство» надбання скарбів на не поворотному підґрунті проводиться на такі види діяльності: компенсації ціни розроблювання задумів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства; компенсацію частки витрат, пов'язаних із оплатою процентів за користування позиками банків, та поодинокую компенсацію витрачань на купівлю першого трактора, комбайна, вантажного автомобіля, спорудження тваринницьких приміщень, пільгові домовленості кредитування, страхування фермерських господарств; підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів фермерських господарств у сільськогосподарських навчальних закладах та інше [33].

Для аграрних товаровиробників може надаватися також поворотна допомога для виробництва з метою переробки і збуту виробленої продукції. А

також з метою проведення виробничої діяльності та інші передбачені Статутом Українського державного фонду підтримки фермерських господарств дії при гарантії відшкодування в терміни з трьох до п'яти років [33].

Власний капітал є провідною складовою виробництва. До системи виробничих факторів входять капітал, земля, праця. Серед них капітал має переважаючу роль, тому що пов'язує різні фактори в єдиний виробничий процес. Капітал є провідним свідченням ринкової вартості. Ця перспектива є першорядним складом капіталу компанії і визначає його чистий капітал. Доцільно відмітити, що кількість минулих акцій підприємства однозначно відображає потенціал залучення боргових фондів. Це сприяє забезпеченню додаткового доходу.

Розглядаючи теоретичне визначення власного капіталу, доцільно встановити, що власний капітал підприємства складає різницю вартості його власного майна та боргових зобов'язань.

Власний капітал = Активи - Зобов'язання.

Поняття «власний капітал» утворилося в плані бухгалтерського обліку і ґрунтувалося на узагальненні бухгалтерської практики значний період. Історичні обстеження відображають значну широту підходів до розгляду капіталу як економічної категорії. З метою формулювання наукової справедливості поняття власного капіталу вважається макроекономічним рівнем та відображається характерною увагою до мікроекономіки або істини в бухгалтерському обліку. Власний капітал представляє собою повселюдне самостійне фінансування, яким користується підприємство з метою формування активів, що належать компанії з точки зору власності. [3].

Власний капітал є запорукою організації бізнесу. Власний капітал як об'єкт обліку та керування включає відповідні особливості (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Особливості власного капіталу підприємства

Джерело: складено автором за матеріалами [3;13]

Особливості власного капіталу підприємства є різними в залежності від його стадії чи процесу розвитку. На першому етапі, коли підприємство ще тільки створене, не розпочало своє функціонування, то відповідно не набуло зовнішніх боргів, а значить основна облікова формула капіталу буде включати тільки власність майна, що дорівнює власному капіталу. При цьому повністю відсутні боргові зобов'язання.

При цьому зобов'язання, що виникли, надають права та відповідні вимоги позичальників щодо наявних активів підприємства.

В результаті господарської діяльності фермерські господарства обов'язково застосовують залучені кошти, при цьому однозначно утворюючи борги. В результаті таких дій утворюється кредиторська заборгованість перед банківським установами. Відповідно визначаючи вартість власного капіталу, потрібно буде розглядати його як різницю між активами підприємства та сумою зобов'язань, що виникли. Власний капітал характеризує частину в активах досліджуваного підприємства, яка залишається в результаті зменшення його зобов'язань. Враховуючи це все, доцільно розглядати власний капітал як основу для почину і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства.

З метою більш детальної характеристики власного капіталу доцільно розглянути його функції. (Рисунок 1.2).

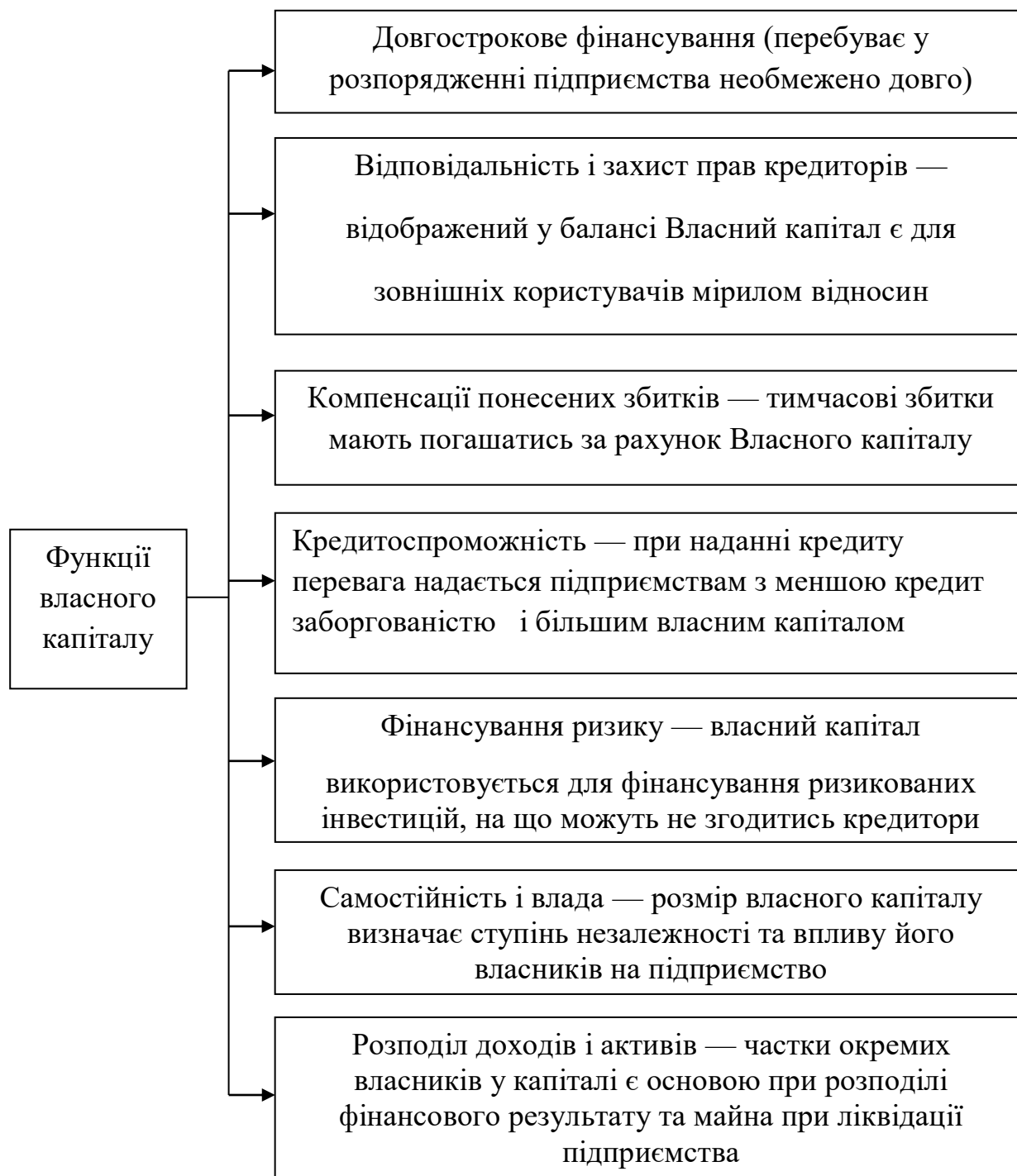

Рисунок 1.2 – Функції власного капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [6;10]

З метою більш детальної характеристики власного капіталу доцільно розглянути його функції. (Рисунок1.2)

Таким чином, власний капітал представляє собою суму приватних коштів підприємства. Вони можуть бути наслідком їх функціонування чи отримано від

власників або учасників підприємства за різними видами у вигляді внесків, тощо.

1.2 Нормативно-законодавче регулювання обліку власного капіталу господарства

Перетворення економіко-правової сфери та напрямки діяльності на ринкові події в Україні супроводжуються змінами в організації бухгалтерського обліку. З позицій законодавчого регулювання сучасних скерованостей хазяйської практики здійснюється нормативним регулюванням бухгалтерського обліку власного капіталу підприємств.

За матеріалами різних літературних джерел власний капітал формується в основному двома шляхами [3]:

- внесок господарями підприємства фінансових коштів та інших активів;
- акумулюванням сум фінансового доходу, що лишається на підприємстві.

Серед форм власності по власному капіталу виділяють дві категорії:

- інвестований (вкладений або сплачений капітал);
- нерозподілений прибуток.

Перша група представляє собою суму простих та привілейованих акцій за їх номінальною (об'явленою) вартістю та додатково вкладений капітал, який також може бути поділений за джерелами утворення.

Друга група являє собою частину чистого прибутку, що не розподілена між акціонерами. [10].

Основними нормативно-законодавчими документами з обліку власного капіталу виділяють:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996- XIV від 16.07.99 р.[31];

2. План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99р.;

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99р. зі змінами та доповненнями ;

3. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затвердженого наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. N 87 зі змінами та доповненнями [28];

4. Господарський кодекс України від 16.01.03 N 436-IV, зі змінами та доповненнями [4].

Основні нормативні акти, що регулюють питання діяльності господарських товариств, – це Цивільний кодекс України (від 16 січня 2003 року №435-IV) та Господарський кодекс України (від 16 січня 2003 року). Заснувати ТОВ, як і ПП, можуть одна чи кілька фізичних осіб або одна чи декілька юридичних осіб (раніше для цього було потрібно не менш як дві особи). Існує лише обмеження, що ТОВ не може мати єдиним засновником інше господарське товариство, засновником якого є одна особа. Але особа може бути засновником лише одного товариства з обмеженою відповідальністю, яке має одного засновника. [10].

У разі створення товариства з обмеженою відповідальністю одним учасником його статут не може містити всіх необхідних відомостей, встановлених вимогами Цивільного кодексу. Зокрема, посилання на розмір статутного капіталу, поділеного на частки (весь статутний фонд належить одній особі); порядку вступу до товариства; порядку прийняття рішення єдиним учасником і багато іншого.

Крім того, Цивільним кодексом встановлено нові вимоги до установчих документів ТОВ. Якщо раніше до пакету установчих документів входили статут і установчий договір, то тепер установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або установчий договір. Установчий договір законодавством визначено необов'язковим, проте без нього більшість банків відмовляють у відкритті банківського рахунку [33].

Враховуючи природні особливості капіталу, доцільно стверджувати,

що він є провідною складовою виробництва. Він функціонує як провідне джерело інформації, що породжує добробут власника. Це першорядний знак ринкової вартості підприємства. Його динаміка є цінним свідченням економічної ефективності.

Статутний капітал - це первинний капітал підприємства, яка вкладає кошти у формування активів для початку бізнесу. Розмір його виділяється установчими документами та статутом підприємства.

Розмір статутного капіталу коригується в залежності від результатів діяльності фінансового року. Він може бути меншим в тому випадку, якщо після завершення будь-кого наступного фінансового року ціна чистих активів фермерського господарства виявиться меншою від статутного капіталу. В наслідок таких дій належні зміни потрібно зафіксувати до статуту в плановому порядку. Виключення може бути у випадку, коли учасники не прийняли рішення про внесення прибуткових вкладів. Крім того, в законодавчому порядку передбачено, що коли вартість статутного капіталу досягає до мінімального розміру, то товариство підлягає ліквідації.

Господарським кодексом України визначено неодмінне створення у господарстві резервного (страхового) фонду у величині, встановленому установчими документами. Цей розмір повинен бути не менш двадцяти п'яти відсотків статутного фонду. Крім того регулюється розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду. Він передбачається установчими документами.

Створене фермерське господарство за результати діяльності та її наслідки, відповідає за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Пайовики, які цілком розраховалися своїми вкладами, відповідають за ризик збитків, пов'язаних з функціонуванням господарства, у межах приватних вкладів [4].

Система регулювання управління фінансовими ресурсами держави віддзеркалює ефективність роботи аграрного виробництва. До складу цих видів коректування співвідноситься і керування власним капіталом підприємства. Це керування повинно зобов'язане убезпечити підвалини стабільного піднесення

підприємства та його неодмінного збільшення на ринку. За основу порядку керівництва першорядним поняттям, що розкриває власний капітал, є світосприйняття власності капіталу. До цього також відноситься всякий присуд, обумовлений керівництвом власним капіталом. Таке рішення мусить вважатися з точки зору впливу на оцінку підприємства в цілому.

З метою орієнтації бухгалтерського обліку на міжнародні стандарти були прийняті ряд нормативно-законодавчих документів.

Саме 16 липня 1999 року був введений в дію Закон «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (№996-XIV) зі змінами та доповненнями. Саме цим документом законодавче зафіксовано орієнтацію бухгалтерського обліку і звітності на вживання міжнародних стандартів фінансової звітності [31].

П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» характеризує сутність і кшталт звіту про власний капітал та присвячує типову звітку за звітний рік про переміни (збільшення, зменшення) статутного, пайового, додаткового, резервного, неоплаченого і вилученого капіталу, а також про нерозподілений прибуток (непокритий збиток) [33].

По мірі закінчення фінансового року Цивільний Кодекс України потребує прирівнювати оцінку чистих активів підприємства з розміром Статутного капіталу.

Як об'єкт бухгалтерського обліку, власний капітал почав аналізуватися з хвилини початку функціонування в країні ринкової інфраструктури та перетворення систематичності бухгалтерського обліку адекватно до світових стандартів.

У відповідності до НП(С)БО 1 та Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, власний капітал включає сім складових частин. До них відносяться;

- зареєстрований капітал;
- додатковий капітал;

- капітал у дооцінках;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (не покритий збиток);
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал.

Основний елемент власного капіталу – Зареєстрований капітал є основним складовим елементом власного капіталу. Саме він застосовується з метою атестації фінансового стану підприємства.

Утворюється власний капітал двома шляхами:

— внесенням власниками підприємства грошових коштів та інших активів;

накопиченням суми доходу, що залишається на підприємстві.

Отже, власний капітал являє собою сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, що відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу фермерського господарства.

1.3 Теоретико-практичні аспекти обліково-контрольного процесу власного капіталу

З метою забезпечення безперервної діяльності підприємства за умови теперішнього корисного стану в Україні та напрямків до всесвітньої глобалізації ринків до підприємницької діяльності, виникає потреба та гарантія забезпечення фінансової стійкості виробничого підприємства. Саме тому стає необхідним процес управління складом та змістом власного капіталу підприємства.

Будь-яка форма володіння підприємства не припустима без створення власного капіталу. Таким чином власний капітал має одне з першорядних значень, адже він віддзеркалює розмір власних засобів підприємства, які знаходяться у їх директиві і має вигляд фондів та резервів. Власний капітал слугує джерелом довгострокового фінансування, убезпечуючи кредитоспроможність підприємства та є основою довгострокового фінансування. Власний капітал

створюється за внески особистих вкладів власників. Вихід теперішніх форм введення господарюючих суб'єктів потребує сучасного досліджування атрибутів формування капіталу в підприємствах деяких правових форм.

Що до аудиту власного капіталу, то об'єктом його є побудова підприємства за джерелами його формування. На підґрунті формування внесків власників підприємства у виді грошових коштів, активів, нематеріальних активів у розмірах, вказаних в установчих документах виникає функціонування аудиту власного капіталу. Прибуткова вагомість власного капіталу та багатогранність побудови потребують пропорційного та перевіреного обліку, здійснювання будь-якої конфігурації контролю, а також розгляду власного капіталу в будь-кому підприємстві, що посвідчує актуальність дослідів цієї проблеми. Тому подальше удосконалення методики та організації бухгалтерського обліку, буде сприяти ефективному управлінню власним капіталом. Його результати проведення слугують інформаційним продуктом про становище та переміни предметів правління. Вони також є підґрунтям економічного контролю, що проводиться на підприємствах..

Результативна поведінка керування підприємством дуже посилює ступінь саме фінансової стійкості. Саме тому постає питання необхідності формування найбільш оптимального механізму керівництва побудовою власного капіталу з метою його продуктивного уживання.

Виготовлення і звичайна діяльність підприємств усякої конфігурації власності нереальне без формування достатнього діапазону власного капіталу. Саме він створюється за рахунок приватної участі власників при його формуванні. При формуванні капіталу підприємства його власник певною мірою утрачає очевидний зв'язок з капіталом. Саме капітал справді стає власним капіталом підприємства, а не власника.

Власний капітал може створюватися як завдяки зовнішнім, так і внутрішнім джерелам коштів. У цей вид капіталу відображають довготермінові майнові цінності. Саме тому на цей момент капіталізація їх значно вища за інші види вкладень.

Проблеми обліку й аналізу формування та змін власного капіталу досліджуються в працях провідних вчених-економістів. Так, ця проблема зумовила активну роботу науковців України в напрямі методичних, теоретичних і практичних розробок, що дало можливість сформулювати базові положення обліку власного капіталу. Вагомий внесок у дослідження проблематики обліку власного капіталу зробили такі вітчизняні вчені, як: О.Вівчар [3], Є. Іонін [6], Ф.Бутинець, В. Сопко, В. Крупка, Т. Наумова, С. Питель, О. Шийч [37] та інші. Серед зарубіжних дослідників необхідно відзначити: М. Lougran [39], S.N. Singh [41], Smith M. [42] та інші.

Під власним капіталом розуміють сукупність економічних відносин, що дозволяють включити в господарський оборот фінансові ресурси, які належать або власникам, або самому господарюючому суб'єкту. [31].

У світі спостерігається безперервний приріст сільськогосподарського виробництва, але це відноситься перш за все до економічно розвинених країн. Розвиток сільського господарства приводить до постійної зміни економічного середовища, що висуває облік біологічних перетворень і його проблеми на перше місце.

Враховуючи значну роль рослинництва у забезпеченні продовольчої безпеки та економічного розвитку, важливо дослідити теоретичні та практичні аспекти обліку цих процесів та їх оподаткування, а також розглянути практичні підходи до обліково-контрольного процесу в даній сфері.

За міжнародними стандартами в бухгалтерському обліку власний капітал характеризується як частина активів, яка залишилася услід віднімання всіх його зобов'язань. Саме тому відбувається поділ на дві частини: авансований капітал (contributed capital) і реінвестований (нерозподілений) прибуток (retained earnings)[6].

Отже, поняття «власний капітал» не має однозначного визначення.

Структура власного капіталу наведена на рисунку 1.3.

Отже, важливість власного капіталу полягає в тому, що він є запорукою фінансової самостійності підприємства і основою для формування його активів.

У ході підприємницької діяльності власний капітал або нарощується, або використовується. Тільки при умові збереження власного капіталу підприємство осилить процес примножувати прибутки, прилучати кошти інвесторів, удаватися до ринку позикового капіталу.

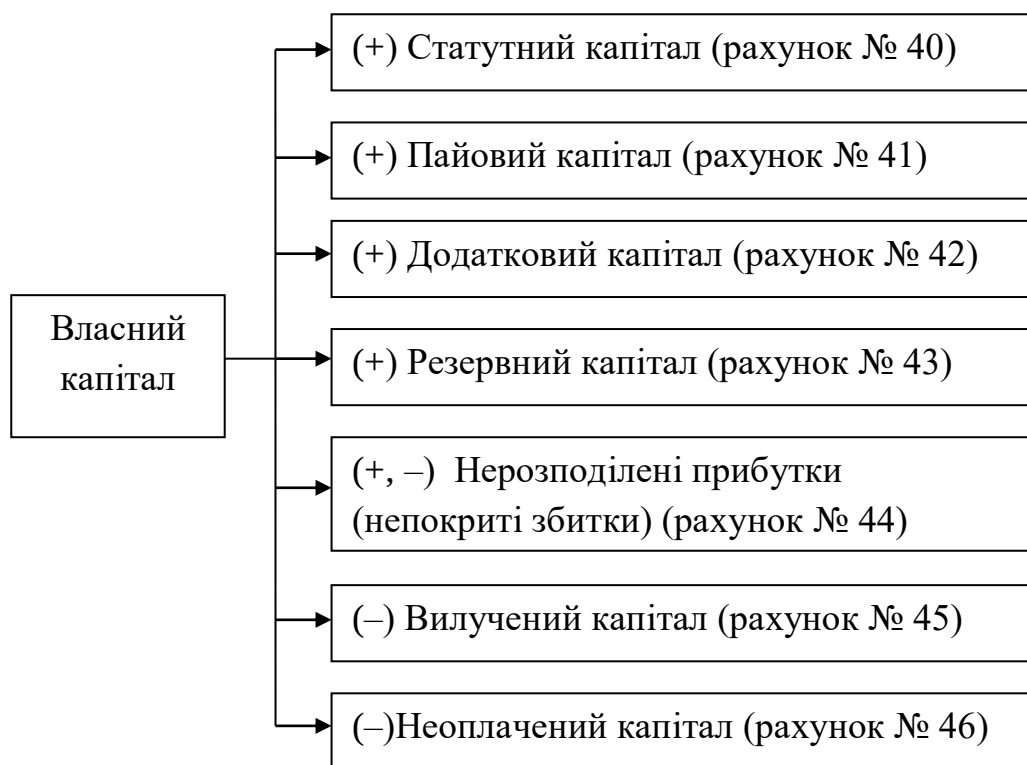

Рисунок 1.3 – Структура власного капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [6;29]

В наслідок цих дій недооцінюються реінвестиції, іншими словами поповнення статутного капіталу підприємства за рахунок чистого прибутку, цілеспрямованого на чергове розширення і піднесення діяльності.

В питанні деталізації побудови власного капіталу за видами доцільно, виділити або факт присутності чи його відсутності того чи іншого виду власного капіталу в його структурі. Це залежить від організаційно-правової форми власності підприємства.

У випадку приватної форми власності виникає залежність від видів та складових частин власного капіталу, що представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Види та складові частини власного капіталу

		№ з/п	Види власного капіталу	Індивідуальні підприємства	Партнерські підприємства	Корпоративні підприємства
Капіталовласників (засновників)	Реєстрований	1	Статутний капітал	+/-	+	+
		2	Пайовий капітал	-	+	-
		3	Неоплачений капітал	+/-	+	+
		4	Вилучений капітал	-	-	+
	Не реєстрований	5	Додатковий капітал (від продажу акцій власної емісії)	-	-	+
		6	Додатковий капітал (додаткові внески засновників)	+	+	-
Інший додатковий не вкладений власниками		7	Інший додатковий капітал	+	+	+
Капітал, створений у процесі діяльності		8	Резервний капітал	+	+	+
		9	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	+	+	+

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

О.Вівчар, В. Саварин та інші автори під світосприйняттям «капітал» розгадують запаси коштів, створені початковими та першими внесками власників. В тому числі також додатковими, або отакими, що прийшли зі сторони і не пов'язано з внутрішніми процесами діяльності [3].

Для зовнішніх користувачів інформації розміри власного капіталу становлять мірку відповідальності підприємства і безпеки прерогатив кредиторів. В умовах функціонування господарських операцій, кредитуванні виробництва, інвестиційних інвестиціях у фермерську діяльність, інших хазяйських стосунках, за других рівних домовленостей, прерогатива надається підприємствам, де перевершує сума власного капіталу.

На думку Іоніна Є.Є., на побудову власного капіталу відбиваються так само правила законодавства щодо реєстрації внесків учасників.

За матеріалами публікації Крашельницької Т.А. доцільно розглянути

складові власного капіталу підприємства більш докладніше.

Статутний капітал представляє собою один з головних показників, які дають право отримати сприймання про формати і фінансовий стан прибуткових суб'єктів. Він являє собою один з найбільш стійких частин власного капіталу, через те що переіначення його розміру дозволяється в визначеному порядку законодавчо[10].

Статутний капітал суб'єкта підприємницької діяльності може бути як збільшений, так і зменшений.

Таблиця 1.2 Найпопулярніші причини збільшення статутного капіталу:

п/п	Причини збільшення капіталу
1	Збільшення обігових коштів юридичної особи
2	Вступ нових учасників
3	Одержання контролю над товариством через зміну структури капіталу (співвідношення часток між учасниками)
4	Необхідність виконання спеціальних вимог до капіталу та економічних нормативів (наприклад, для комерційних банків)
5	Злиття та приєднання інших юридичних осіб
6	Оптимізація оподаткування (внески до статутного капіталу не оподатковуються)

Джерело: Розроблено автором на підставі [6]

В результаті діяльності виникає нове майно, або переоцінюється вже придбане. Таким чином з'являється додатковий капітал. Вони не позначаються на фінансовий результат роботи товариства в звітному періоді. Це відбувається за рахунок тільки зміни власного капіталу.

Власники господарства незалежно ухвалюють рішення з питання свого додаткового капіталу та шляхів його використання. Це так само зачіпає питання самих напрямів формування капіталу та особливостей господарського товариства і його видів діяльності. Відповідно всі прийняті рішення мають бути затверджено протоколом загальних зборів засновників, потім відображаються в Наказом про облікову політику. [6].

Структура додаткового капіталу зображена на рисунку 1.4.

Додатковий капітал (від продажу акцій власної емісії). Цей вид капіталу виникає тільки у корпоративних підприємств і визначається як різниця між продажною вартістю акцій власної емісії та її номінальною вартістю [33].

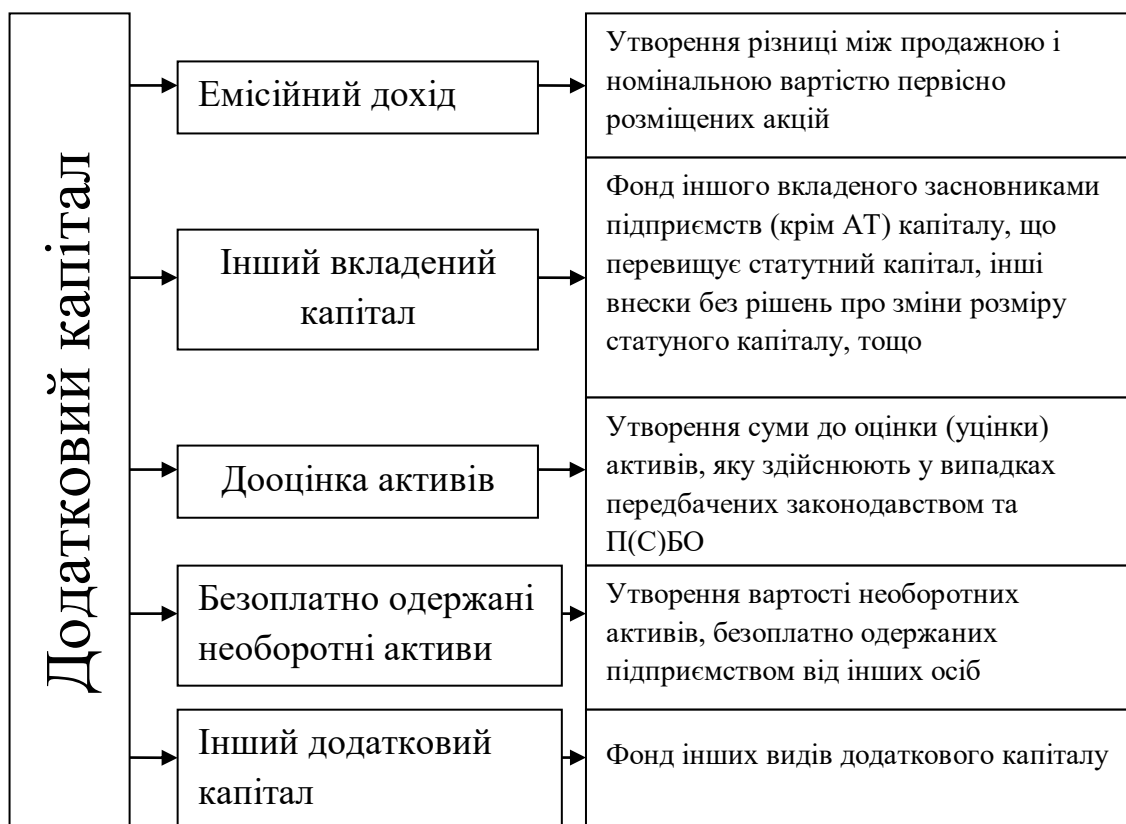

Рисунок 1.4 – Структура додаткового капіталу

Джерело: Розроблено автором на підставі [33, 37]

Додатковий капітал (додаткові внески засновників) появляється на приватних підприємствах шляхом поповнення засновниками додаткових внесків на добровільних підвалинах з ціллю підтримання функціонування підприємства. Це рішення береться загальними зборами колективу. Вони з часом повинні бути повернені засновниками.

Сільське господарство – одна з головних галузей виробництва, що має важливе значення в постачанні матеріальних ресурсів для населення та сировини для промисловості. У світі спостерігається безперервний приріст сільськогосподарського виробництва, але це відноситься перш за все до економічно розвинених країн. В державах, що розвиваються, сільське господарство не в змозі прогодувати власне населення через низку соціально-

політичних факторів науково-технічна революція поки ще слабо вплинула на сільське господарство економічно мало розвинутих країн.

Таблиця 1.3 - Операції, що призводять до змін додаткового капіталу

Зміни додаткового капіталу	
1	2
Операції, що призводять до збільшення додатково внесеного капіталу:	Операції, що призводять до зменшення додатково внесеного капіталу:
Розміщення акцій за вартістю, вищою від номінальної;	Розміщення акцій за вартістю, нижчою від номінальної;
Придбання чи продаж викуплених акцій, за ціною, нижчою від номінальної вартості чи/або попередньо виплаченої вартості (при веденні обліку методом номінальної вартості);	Придбання чи продаж викуплених акцій, за ціною, вищою від номінальної вартості чи/або попередньо виплаченої вартості (при веденні обліку методом номінальної вартості);
Продаж викуплених акцій за ціною, вищою від вартості придбання (при веденні обліку методом затрат);	Продаж викуплених акцій за ціною, нижчою від вартості придбання (при веденні обліку методом затрат).
Отримання в дарунок раніше розміщених акцій чи інших активів.	
Конвертація конвертованих привілейованих акцій;	Конвертація конвертованих привілейованих акцій;
Анулювання відкличних привілейованих акцій;	Анулювання відкличних привілейованих акцій;
Конвертація конвертованих облігацій;	
Дооцінка активів;	Уцінка необоротних активів;
Безоплатне одержання необоротних активів.	Вибуття необоротних активів.

Джерело: Розроблено автором на підставі [30]

Нерозподілений прибуток є складовою власного капіталу. Він являє собою прибуток, що залишається у підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу [23].

Нерозподілений прибуток представляє суму прибутку, внесену у розвиток підприємства, а з іншої сторони непокритий збиток об'єднує суму збитку, що не покрита прибутком, що отримали в результаті діяльності.

Отриманий розмір нерозподіленого прибутку звітного періоду буде використано на розрахунок дивідендів засновникам та виконання відрахування до резервного фонду. За даними облікової політики товариство зможе перейняти своє право на подальше функціонування чи застосування прибутку, який полишився в розпорядженні підприємства, а також з метою фінансового

забезпечення планових заходів [4].

Розмір непокритого збитку в Балансі упроваджується в дужках і віднімається при визначенні підсумку власного капіталу.

Отже, усі складові власного капіталу формуються відповідно до законодавства України, установчими документами й обліковою політикою.

Взагалі, на всіх підприємствах різних за видом економічної діяльності обсяг додаткового капіталу збільшився у порівнянні з початком року. Додатковий капітал (інший додатковий капітал) міг збільшитись на суму дооцінки необоротних активів, на суму безкоштовно отриманих підприємством активів від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу. Отже, Україна поступово прилучається до процесу гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку як загалом, так і власного капіталу, тому облік останнього потребує постійного вдосконалення.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «РУТА 2013» КОНОТОПСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Діагностика фінансово-господарської діяльності фермерського господарства

Фермерське господарство «РУТА - 2013» Конотопського району Сумської області функціонує відповідно до положень Законів України «Про фермерське господарство», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», нормативно-законодавчих документів про землю та інших законодавчих актів України.

Учасниками (засновники) Господарства є: Назаренко Сергій Павлович та Журбенко Андрій Володимирович. Господарство керується в своїй діяльності законодавством України Статутом (Додаток А).

Місцезнаходження Фермерського господарства «Рута-2013» 41700, Сумська область, Конотопський район, місто Буринь, вул. Першотравнева, буд.69. За час своєї діяльності підприємство не змінювало юридичної адреси. Підприємство не входить до жодного об'єднання підприємств і не має відокремлених підрозділів і дочірніх підприємств.

Фермерське господарство «Рута-2013» – спеціалізоване підприємство з вирощування та торгівлі сільськогосподарськими культурами. Основний вид господарської діяльності: «01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур». Довідка з Єдиного Державного Реєстру підприємств та організацій України фермерського господарства «Рута-2013» представлена в додатку Б.

Основні відомості про підприємство можна побачити в паспорті Фермерського господарства «Рута-2013» (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Паспорт Фермерського господарства «Рута-2013»

Повне найменування	Фермерського господарства «Рута-2013»
Організаційно-правова форма	Фермерського господарства «Рута-2013»
Місце знаходження	Україна, Сумська обл., м.Буринь, вул. Першотравнева, буд.69
Галузь	Сільське господарство
Види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
Середня кількість працівників, осіб	4

Джерело: складено автором за матеріалами фермерського господарства

Основним видом економічної діяльності є вирощування зернових, технічних та решти культур, вирощування, переробка та реалізація: зернових, зернобобових, кормових і технічних культур, цукрового буряка, соняшника, картоплі та овочів та інші види діяльності.

Основною метою діяльності фермерського господарства «Рута-2013» є здійснення сільськогосподарської, виробничої, комерційної, інвестиційної та іншої підприємницької діяльності, надання послуг, здійснення фінансових та торговельних операцій та іншої, не забороненої чинним законодавством України, діяльності, для отримання прибутку на вкладений капітал, та реалізація на основі одержаного прибутку (доходу) інтересів Засновників і працівників господарства.

Предметом діяльності фермерського господарства «Рута-2013» є:

- вирощування зернових та технічних культур;
- овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників;
- вирощування, переробка та реалізація: зернових, зернобобових, кормових і технічних культур, цукрового буряка, соняшника, картоплі та овочів та інші види діяльності.

Для ведення сільськогосподарського виробництва фермерське господарство «Рута-2013» Конотопського району Сумської області використовує орендовані землі: землі державної власності та земельні паї фізичних осіб. Основною спеціалізацією даного господарства є виробництво зерна.

Робоча сила використовується досить ефективно. Кожний робітник обслуговує не один вид техніки, а в зимовий період займається ремонтом сільськогосподарської техніки. До мінімуму скорочені працівники управлінського апарату: кожен виконує роботу за сумісництвом.

В господарстві існує ще ряд проблем, які в майбутньому необхідно вирішити. На балансі господарства числиться техніка, яка повністю використала свій моторесурс. При нормі експлуатації 8 років машинно-тракторна техніка експлуатується вже більше 16 років із-за відсутності коштів. Звідси, завищені витрати палива, запасних частин, часті поломки, підвищений ризик виробничого травматизму.

Метою діяльності підприємства є отримання прибутку, що виникає в інтересах підприємства та його власників від провадження основної та інших видів діяльності та від здійснення інших операцій відповідно до вимог законодавства та Статуту, який розміщено в додатку А.

Основні стратегічні цілі діяльності фермерського господарства «Рута-2013» відповідають наступним критеріям: конкретності, вимірності, досяжності, актуальності та визначеності в часі. Стратегічною метою господарства є забезпечення стійкої ринкової позиції внаслідок отримання достатнього прибутку.

У 2022 році наша Україна потрапила в трагічні події, які не могли не віддзеркалитися на діяльності досліджуваного фермерського господарства. Через проведену військову агресію росії та територіальне положення досліджуваного підприємства, воно не змогло вчасно обробити свої поля та почати посівну діяльність. Через це у 2022 році було оброблено та засіяно кукурудзою лише 86

га площі. Така ситуація привела до різкого скорочення валових зборів зерна підприємства за досліджуваний період.

Об'єкт дослідження є платником податку на додану вартість. Відповідний Витяг з Реєстру платників податку на додану вартість представлено в додатку В.

Земельні угіддя сконцентровані на Сумщині, з відомими на весь світ чорноземами, які є одними з найродючіших земель у світі.

Матеріали про фактичний фінансовий стан фермерського господарства представлено в додатках Д, Е, Є до кваліфікаційної роботи. На підставі наданих фактичних даних проаналізуємо динаміку та структуру земельного фонду досліджуваного господарства (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2-Склад та структура земельною фонду

Показники	Роки			2022 р. в % до 2020 р.
	2020	2021	2022	
Сільськогосподарські угіддя, га	337,48	381,98	395,85	117,3
В тому числі рілля, га	337,48	381,98	395,85	117,3

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Керівник фермерського господарства зобов'язаний потурбуватися про забезпечення злагоди умов праці та відпочинку своїх працівників відповідно до укладеного трудового договору. В це буде включено відповідність правил техніки безпеки та пожежної безпеки.

Розглянемо склад та структуру активів фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області за досліджуваний період детальніше (таблиця 2.3).

Склад та структура активів фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району розрахована на підставі додатків Д, Е, Є, про фінансову звітність за 2020-2022 роки.

У 2022 році простежуємо зменшення вартості необоротних активів з 7881,0 тис. грн. у 2020 році до 7639,4 тис. грн. у 2022. Зменшення необоротних активів в динаміці пов'язано з направленням частини коштів з обороту на оновлення парку сільськогосподарської техніки.

Як бачимо, основна частка припадає на оборотні активи підприємства: їх частка у 2020 році складала 94,3%, а у 2022 скоротилася до 80,8%. відбулося це за рахунок скорочення вартості запасів на 11683,1 тис. грн. та іншої поточної дебіторської заборгованості на 10362,7 тис. грн.

Таблиця 2.3 - Склад та структура активів фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області

Стаття	2020		2021		2022		Відх. +, - 2022/2020 , тис. грн.
	тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн.	Пито ма вага, %	тис. грн.	Пито ма вага, %	
Необоротні активи, в т.ч.	7881,0	67,65	8860,7	68,85	7639,4	72,05	-241,6
Основні засоби	1649,7	14,16	2629,4	20,32	7091,9	66,90	+5442,2
Оборотні активи, в т.ч.	3771,2	32,35	4080,7	31,15	2963,0	27,95	-808,2
Запаси	1120,0	9,60	2278,1	17,60	1478,6	13,95	+358,6
Дебіторська заборгованість за продукцію товари, роботи, послуги	1831,8	15,72	1098,2	8,50	688,8	6,50	-1143,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	-	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	176,2	1,50	0	-	108,8	1,00	-67,4
Витрати майбутніх періодів	643,2	5,50	704,4	5,4	686,8	6,50	+43,6
Баланс	11652,2	100	12941,4	100	10602,4	100	-1049,8

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Разом з тим простежується зменшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 1143,0 тис. грн. за три роки, що показує виважену політику щодо дебіторів, які використовують кошти досліджуваного підприємства в своїх цілях.

У структурі та вартості необоротних активів простежуємо зростання вартості основних засобів на 5442,2 тис. грн. в 2022 році в порівнянні з 2020

роком. Збільшення відбувалось планомірно і в 2021 році розмір основних засобів становив 2629,4 тис.грн. Нематеріальні активи в фермерському господарстві відсутні.

За період 2022 та 2020 років оборотні активи зменшились на 808,2 тис. грн. Однак у складі самих оборотних активів відбувалися різні зміни. Так запаси в вартості збільшилися з 1120,0 тис. грн. до 1478,6 тис. грн., що на 358,6 тис. грн. більше в порівнянні з попереднім роком. Дебіторська заборгованість навпаки зменшилась з 1831,8 тис. грн. у 2020 році до 688,8 тис. грн. у 2022 році. Зменшення склало 1143 тис. грн. Незначні зміни відбулися в складі грошових коштів та їх еквівалентів. Їх розмір зменшився на 67,4 тис. грн. за період 2020-2022 років. Значна динаміка відбувалася у складі витрат майбутніх періодів. У 2020 році розмір витрат майбутніх періодів складав 643,2 тис. грн., але за два роки до 2022 року ці витрати склали 686,8 тис. грн., що відобразило збільшення на 43,6 тис. грн. Дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом господарство не має, що є позитивним фактором діяльності.

В результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що за період 2020-2022 років загальна сума балансу зменшилась на 1049,8 тис. грн. при позитивному зменшенні суми дебіторської заборгованості та зростанні вартості основних засобів.

ФГ «Рута-2013» Конотопського району є платником податку на додану вартість відповідно до Витягу №1918024500002 від 18.01.2019 року за підписом Начальника Конотопського управління ГУ ДФС у Сумській області Майданевича А.В. Відповідно в Витягу відображені реквізити рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість (Додаток В)

Розглядаючи баланс підприємства в додатках до роботи бачимо, що основу джерел формування активів товариства складає поточна заборгованість. Тому розглянемо склад та структуру поточної заборгованості фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області (таблиця 2.4).

В структурі поточної заборгованості найбільша частка у 2020 році

припадала на короткострокові кредити банку інші поточні зобов'язання - 50% та поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з оплати праці - 48,8%. У 2022 році зникла частка поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги при цьому інші поточні зобов'язання скоротилися в ФГ «Рута - 2013».

Таблиця 2.4 - Склад та структура поточної заборгованості фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області

Стаття	2020		2021		2022		Відх. +, - 2022/2020, тис. грн.
	тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн.	Питома вага, %	
Короткострокові кредити банків	2763,0	99,73	2198,3	99,66	445,3	100,0	-2317,7
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	7,5	0,27	7,5	0,34	0	0	-7,5
Всього	2770,5	100	2205,8	100	445,3	100	-2325,2

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Щодо структури джерел фінансування діяльності, то ще у 2020 році підприємств мало значну частину поточної заборгованості. Однак вже у 2021 році фінансова стратегія була переглянута, в результаті чого частка поточної заборгованості скоротилася, а частка власного капіталу зросла вдвічі.

У 2022 році через складну ситуацію в Україні, введення воєнного стану та неможливості своєчасно реалізувати свою сільськогосподарську продукцію, ФГ «Рута-2013» довелося знову використовувати позикові кошти. Так у 2022 році простежується зростання поточної заборгованості з 7335,7 тис. грн у 2021 році до 22827 тис. грн. у 2022 році.

Проаналізуємо забезпеченість господарства трудовими ресурсами, наявність та зайнятість їх в фермерському господарстві характеризує динаміку середньорічної чисельності працівників фермерського господарства «Рута - 2013» Конотопського району Сумської області. А також зайнятість їх по галузях

діяльності. Фермерське господарство «Рута- 2013» в умовах військового стану займається виробничою діяльністю виключно в галузі рослинництва на цей період (таблиця 2.5).

Чисельність працюючих в фермерському господарстві «Рута-2013» Конотопського району в 2020 році склала лише 3 особи, але в 2021 та 2022 роках вона збільшилась до 4 осіб.

Таблиця 2.5 - Динаміка середньорічної чисельності працівників

Показники	Роки			2022 р. в % до 2020 р.
	2020	2021	2022	
Середньорічна чисельність працюючих, осіб	3	4	4	133,3
в т.ч. в рослинництві	3	4	4	133,3

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Праця, як доцільна діяльність людини, є основою всякого матеріального виробництва. Носієм праці є трудові ресурси підприємства. За період дослідження сільськогосподарські угіддя господарства зросли на 17,3%.

Кількість працюючих в господарстві зросла на 33,3% за рахунок галузі рослинництва та галузь тваринництва в господарстві відсутня.

Таблиця 2.6 - Склад та структура власного капіталу фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області

Стаття	2020р.		2021р.		2022р.		Відх. +, - 2022/ 2020, тис. грн.
	тис. грн.	Питом а вага, %	тис. грн.	Питом а вага, %	тис. грн.	Питом а вага, %	
Додатковий капітал	7881,0	88,73	8800,7	82,00	7639,4	75,21	-241,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1000,7	11,27	1874,9	18,00	2517,7	24,79	+1517,0
Всього	8881,7	100,00	10735,6	100,00	10157,1	100,00	+1275,4

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Як свідчать дані таблиці 2.6, склад та структура власного капіталу фермерського господарства включають додатковий капітал та нерозподілений

прибуток (непокритий збиток). Загальна вартість додаткового капіталу в 2020 році склала 7881,0 тис.грн. , відповідно є 88, 73 % від загальної вартості власного капіталу. Іншу частину нерозподілений прибуток (непокриті збитки) господарство мало в 2020 році в сумі 1000, 7 тис. грн., що складало 11,27% від загальної вартості власного капіталу. В результаті господарської діяльності в 2022 році власний капітал склав 10157,1 тис.грн, що змінило динаміку питомої ваги на користь нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Додатковий капітал в 2022 році зменшився на 241,6 тис. грн. по відношенню до 2020 року і склав 7639, 4 тис. грн. Одночасно нерозподілений прибуток (непокритий збиток) в 2022 році становив 2517,7 тис. грн. , що відповідно становило 24,79 % від попереднього 2020 року, або показало зростання на суму 1517 тис. грн. відповідно. Таким чином за період дослідження вартість власного капіталу зросла з 8881,7 тис.грн. до 10157,1 тис. грн., або на 1275,4 тис. грн. відповідно.

Таблиця 2.7 - Оцінка і структура чистого прибутку ФГ «Рута-2013»

Показник	2020 р.	2022р.	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1	2	3	4	5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , тис.грн.	11711,4	5416,5	-6294,9	46,25
Разом чисті доходи, тис.грн.	11711,4	5416,5	-6294,9	46,25
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	10599,2	4658,4	-5940,8	43,95
Інші операційні витрати, тис.грн.	249,5	115,3	-134,2	46,21
Разом витрати, тис.грн.	10848,7	4773,7	-6075,0	44,00
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	862,7	642,8	-219,9	74,51

Джерело: розроблено автором на підставі даних фінансової звітності господарства

За даними таблиці 2.7 можна стверджувати, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в досліджуваному 2022 році в порівнянні з базовим 2020 роком зменшився на 6294, 9 тис. грн. та склав 5416,5 тис. грн. тобто 46,25 %.

Зміни стосувалися також собівартості реалізованої продукції, яка за цей же період зменшилась на 5940,8 тис. грн тобто становила 43,95 % в порівнянні з

2020 роком. Відповідні зміни мали місце у складі інших операційних витрат на суму 134,2 тис. грн, або становили в порівнянні 46,21 %. Все це вплинуло на спільну вартість витрат, яка в 2022 році зменшилась на 6075 тис. грн та склала 4773, 7 тис. грн, або 44 % вартості базового періоду. Як наслідок чистий прибуток (збиток) в 2022 році було отримано в розмірі 642,8 тис. грн., що на 219,9 тис грн. менше в порівнянні з базовим 2020 роком, тобто склав лише 74,51 %, або на 25,49 % менше.

Найбільш точно оцінити економічний та фінансовий стан досліджуваного об'єкта допоможе аналіз відносних показників. Проведемо розрахунок ліквідності підприємства-базис дослідження (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 - Показники ліквідності фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району

Показник	Нормативне значення	2020	2021	2022	Відх. +, - 2022/2020, тис. грн.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2-0,3	0,011	0,190	0,104	0,093
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,6	0,308	1,099	0,675	0,367
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 1	0,564	2,565	1,043	0,479
Чистий оборотний капітал	> 0	-34287	14175	973	35260,2

Джерело: розраховано автором за даними додатків

Коефіцієнт абсолютної ліквідності зростає в динаміці на 0,093, однак його значення значно менше нормативного значення. Коефіцієнт швидкої ліквідності має нормативне значення та зростає в динаміці на 0,367 у 2022 році.

Значення коефіцієнта загальної ліквідності вище нормативного значення у 2021 та 2022 році та зростає в динаміці. Це говорить про стабільність підприємства та можливість ведення активної діяльності в умовах відсутності кредитних коштів та зовнішніх джерел фінансування підприємства. Чистий оборотний капітал вище 0, що є позитивним для товариства і відображає його виважену фінансову політику.

Дослідивши фінансову діяльність фермерського господарства «Рута-2013» бачимо, що воно є мікропідприємством. Всю фінансову роботу на підприємстві

покладено на бухгалтера. Варто відмітити, що підприємство база практики, проводить не зовсім виважену політику. Майно товариства скорочується. Крім того, підприємство має високу залежність від позикових коштів, а саме від короткострокової кредиторської заборгованості за розрахунками. Однак, не зважаючи на важке становище діяльності підприємства, вона має низьку ймовірність банкрутства, що свідчить про ефективність прийнятих рішень щодо господарської діяльності.

2.2 Особливості первинного, синтетичного і аналітичного обліку власного капіталу фермерського господарства

Бухгалтерський облік ведеться за договором з бухгалтером, яка здійснює облік господарської діяльності. Вона співпрацює з іншими підрозділами. У фермерського господарства «Рута-2013» на бухгалтера покладені функції й економічного відділу. Бухгалтер Фермерського господарства «Рута-2013» займається плануванням діяльності, матеріальним забезпеченням, обліком, юридичними питаннями. Бухгалтер самостійно та повністю відповідає за грошові, договірні та інші документи, складає бухгалтерський баланс та інші необхідні документи.

Витяг з Реєстру платників податку на додану вартість представлена в додатку В. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві являє собою систему методів, способів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування такого обліку та подальший його розвиток.

Виробничі завдання бухгалтера фермерського господарства «Рута-2013» включають:

- проведення комплексного економічного аналізу виявлення внутрішніх резервів з метою досягнення найвищої економічної ефективності;
- проведення розрахунку всіх видів цін на послуги;
- безпосередня участь у розробленні річних та перспективних планів

економічного розвитку підприємства;

- складання пояснювальної записки до річного звіту;
- надання необхідних узагальнених матеріалів та довідок іншим структурним підрозділам за результатами аналізу діяльності підприємства;
- аналіз виконання кошторисів витрат, що входять до собівартості, за кожний місяць та з початку року;
- складання планових калькуляцій, своєчасне внесення до них усіх поточних змін;
- несе відповідальність за недопущення несанкційованого доступу до облікової інформації товариства;
- наділяється правом другого підпису, який він ставить на первинних, бухгалтерських документах, регістрах бухгалтерського обліку і відповідних звітах;
- несе особисту відповідальність перед керівником товариства.
- систематизація нормативних витрат на виготовлення продукції;
- розроблення та запровадження норм праці і забезпечення широкого застосування я норм виробітку та обслуговування, підвищення частини цих норм у загальній трудомісткості;
- проведення аналізу якості діючих норм та нормативів;
- керівництво роботою щодо перегляду норм часу та обслуговування і заміни їх новими, прогресивнішими;
- здійснення контролю за правильністю застосування затверджених норм та розцінок тощо;
- організація та проведення систематичного вивчення використання робочого часу працівниками підприємства шляхом проведення фотографій і само-фотографій робочого дня, хронометражних спостережень тощо.

Підприємство має і роботизовану частину процесів. Серед них: операції з грошима та їх еквівалентами; облік розрахунків із замовниками; облік розрахунків із постачальниками; ведення податкового обліку; автоматичне

формування фінансової звітності.

Для ведення сільськогосподарського виробництва фермерське господарство «Рута-2013» Конотопського району Сумської області використовує орендовані землі : землі державної власності та земельні паї фізичних осіб.

Основною спеціалізацією даного господарства є виробництво зерна. У рослинництві сільськогосподарські товаровиробники використовують частину продукції власного виробництва (зерно для посіву). Враховуючи особливості процесу виробництва в рослинництві в обліку зберігається розподіл витрат і отримання належних фінальних показників за сусідніми роками виробництва і культурами, за провідними видами робіт, за статтями чи видами проведених витрат, за підрозділами фермерського господарства.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві являє собою систему методів, способів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування такого обліку та подальший його розвиток.

Фермерське господарство «Рута-2013», відповідно до Статуту самостійно визначає перспективи свого подальшого функціонування та розвитку, планує та здійснює свою виробничу діяльність виходячи з необхідності забезпечення виробничого та соціального розвитку та підвищення доходів.

Крім того господарство отримало від Головного Управління ДПС у Сумській області Ліцензію на право зберігання пального (виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки) за реєстраційним номером:180204114202000194 від 21.02.2020 року на термін до 21.02.2025 року. Загальна місткість резервуарів, що використовуються для зберігання пального 8000 літрів. (Додаток Ж)

У своїй діяльності фермерське господарства «Рута-2013» використовує різні документи для контролю обліку на підприємстві (таблиця 2.9).

Бухгалтер здійснює облік господарської діяльності. Вона співпрацює з іншими підрозділами. У фермерському господарстві «Рута-2013» на бухгалтера покладені функції й економічного відділу. Бухгалтер займається плануванням

діяльності, матеріальним забезпеченням, обліком, юридичними питаннями. Бухгалтер самостійно та повністю відповідає за грошові, договірні та інші документи, складає бухгалтерський баланс та інші необхідні документи.

Реалізація продукції планується в окремій формі плану, де вказують кількість реалізаційної продукції. Реалізаційна ціна залежить від каналу реалізації. Продукція, що продається працівникам господарства, оцінюється по цінах наближених до договірних, тоді кількість реалізованої продукції множать на ціну реалізації, по кожному каналу підсумовують і визначають умову видачі. Окремо визначають планову собівартість, множення собівартості 1 центнера на кількість реалізованої продукції. Окремо визначають витрати на реалізацію, тоді виробнича собівартість і витрати на реалізацію складають повну собівартість.

Таблиця 2.9 - Характеристика внутрішніх нормативних документів з питань регулювання бухгалтерського обліку

Назва внутрішнього нормативного документу	Ключові питання регулювання
ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	встановлює єдині правила обліку для всіх операцій та підприємств України, а також визначає правила збирання, реєстрації та відображення інформації
Господарський Кодекс	регламентує взаємовідносини, що виникають між суб'єктами господарювання в процесі здійснення їх підприємницької діяльності
Податковий Кодекс	регулює сферу оподаткування, визначає види податків та правила їх сплати
НП(С)БО 30 «Біологічні активи»	регламентує порядок обліку біологічних активів на підприємстві
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	визначає систему норм для відображення біологічних перетворень і готової продукції у звітності підприємства
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	показує порядок відображення та перелік рахунків для ведення бухгалтерського обліку з використанням методу подвійного запису
Робочий план рахунків	визначає систему субрахунків для відображення операцій обліку біологічних перетворень
Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей»	визначає методику розкриття збитків від псування матеріальних цінностей

Джерело: розраховано автором за даними нормативно-законодавчої бази

Відповідно до робочого плану рахунків ФГ «Рута-2013» Конотопського району Сумської області для обліку наявних видів власного капіталу застосовуються рахунки 4 класу та відповідно включають рахунок 42 «Додатковий капітал» та рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)». Інших рахунків по обліку власного капіталу в ФГ «Рута-2013» Конотопського району не передбачено.

Завершенням бухгалтерської роботи за рік є складання річної бухгалтерської звітності. Основною формою річного звіту є Баланс підприємства. Джерелами даних для складання балансу підприємства є Головна книга. Після складання річного звіту його підписує головний бухгалтер та керівник. В кінці кожного кварталу в господарстві складається квартальний звіт, який складається з Балансу (ф.№1), Звіту про фінансові результати (ф.№2). Квартальна звітність здається на перевірку у вищу організацію.

2.3. Аналіз системи внутрішнього контролю фермерського господарства

Порядок організації контрольно-ревізійної діяльності відбувається на основі Положення «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні». Планування контрольно-ревізійної роботи, відповідно до наданих управлінням завдань, проводиться керівником ревізійного органу з урахуванням управлінням встановленої періодичності ревізій.

Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» не передбачає єдиний порядок здійснення фінансового аудита й інспектування, а визначає державний фінансовий аудит і інспектування як різновиду державного фінансового контролю.

Як вказується в статті 2 зазначеного Закону, порядок проведення державною контрольно-ревізійною службою державного фінансового аудита й

інспектування встановлюється Кабінетом Міністрів України. Органи ГКРС не мають права починати планові виїзні ревізії, не направивши підконтрольній установі повідомлення про таку ревізію за 10 календарних днів до дня її проведення із вказівкою дати її початку й закінчення.

Як передбачено в п. 8 Порядку проведення інспектування державною контрольно-ревізійною службою, затвердженого постановою КМУ від 20.04.2006 р. № 550, орган служби, що проводить планову виїзну ревізію, повідомляє об'єкт контролю про її проведення, про дати її початку й закінчення. Планова виїзна ревізія починається не раніше чим через 10 календарних днів після відсилення об'єкту контролю повідомлення.

Одним зі способів довести до відома об'єкт контролю про майбутню ревізію, зазначених у п. 39 Порядку проведення інспектування, є відправлення повідомлення рекомендованим поштовим відправленням з повідомленням. І тут виникає питання: 10 календарних днів уважати з моменту реєстрації повідомлення про перевірку в органі ГКРС, передачі повідомлення в поштову відділення або одержання об'єктом контролю повідомлення ГКРС.

Глав КРУ вважає, що допустити ревізорів для ревізії можна через 10 днів після дня передачі повідомлення в поштову відділення для відправлення.

Відповідні плани ревізій у системі міністерства і відомств формуються контрольно-ревізійними управліннями (відділами) й узгоджуються з керівниками вищестоящих організацій. Затверджені плани здійснення перевірок і ревізій знаходяться у керівника контрольно-ревізійного органу та не озвучуються з метою раптовості кожної ревізії чи перевірки. В затверджених планах вказується: дата планової ревізії бюджетної організації, вид ревізії, період проведення, період проведення та проводиться запис про виконання. Встановлення термінів здійснення ревізій визначаються в залежності від особливостей діяльності бюджетної установи, що ревізується. Зміна встановленого терміну, як виняток, допускається з дозволу органу, який призначив ревізію.

Організаційні форми фінансового контролю мають відповідати вимогам частини 2 статті 19 Конституції України, якою передбачено: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, передбачені Конституцією й законами України».

Покликання фінансового контролю полягає в підтримці реалізації фінансової політики держави, забезпечені процесу формування та використання фінансових ресурсів на різних ланках фінансової системи. За своєю природою фінансовий контроль представляє собою комплекс заходів держави з метою успішного досягнення виділених у сфері фінансів. В розвинених країнах для формування незалежності фінансового контролю використовують заходи, які характеризують порядок призначення на посади відповідальних осіб, їх зміни, матеріального забезпечення й т.д. Фінансовий контроль, який має незалежне становище, тоді може мати авторитет, коли його діяльність буде встановлена в тісному взаємозв'язку з діяльністю законодавчих установ. Саме це являє основний з принципів організації фінансового контролю.

Слід звернути увагу, що сутність фінансового контролю може бути визначена як порядок процедур держави для забезпечення ефективного використання державних фінансових засобів в інтересах суспільства, які обіймають усі операції, пов'язані з рухом державних коштів, та відбуваються у відповідних формах за допомогою спеціальних методів. З метою здійснення контролю як функції управління державними фінансами потрібна опрацювання його методологічних та організаційних засад та реєстрація їх у законодавстві країни.

Фінансовий контроль як спеціалізований вид управлінської практики й виняткова галузь економічних знань має в наявності багато методичних прийомів, які тримаються на здобутках суміжних наук (аналізу господарської діяльності, бухгалтерського обліку, статистики та ін.). Системність у контролі досягається комбінованим використанням різноманітних способів контролю:

логічного й математичного, документального й фактичного. Вживання цих принципів дозволяє всебічно аналізувати й синтезувати реальні дані, з'ясовувати черговість дій суб'єкта контролю в проблематичних виробничих ситуаціях або в умовах невизначеності, встановлювати достовірність залучених основ фінансової інформації.

Фінансовий контроль представляє собою важливу функцію державного управління економікою та її регулювання. Керівництва державними коштами повсякчас було питанням, розгляд якого викликало дискусії. Однак це питання завжди є актуальним. Нами розроблена та представлена до розгляду адміністрацією бюджетної установи Схема державного фінансового контролю.

Контрольна функція бухгалтерського обліку має неабияке значення для фермерського господарства «Рута-2013» з її використанням підприємств визначає законність, правильність та доцільність здійснення господарських операцій з обліку виробництва продукції рослинництва. Контроль виробництва продукції на фермерському господарстві «Рута-2013» дозволяє його керівництву правильно спрогнозувати врожайність на основі біологічних параметрів рослин і густоти, правильно розрахувати норми добрив, пестицидів і агрохімікатів. На основі цих даних підприємство ефективно розраховує суму інвестицій, заощаджує значні кошти та визначає, чи все йде як заплановано. Контроль виробництва продукції займає важливе місце в управлінні фермерським господарством «Рута-2013».

Контроль виробництва продукції рослинництва не є основною функцією управління на досліджуваному підприємстві. Однак все ж він виступає невід'ємною частиною загального контролю на підприємстві і з його допомогою керівництво може цілісно проводити управління та ефективно організовувати роботу.

На підприємстві не має окремого відділу з внутрішнього контролю, однак даний процес забезпечують працівники на різних рівнях.

Процес визначення прибутку чи збитку від реалізації продукції, товарів,

робіт та послуг складається з двох етапів. На першому етапі визначають дохід від реалізації, який зменшується на суму ПДВ. На другому етапі чистий дохід списують на фінансовий результат. Потім на фінансовий результат списують собівартість реалізованої готової продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та нараховані податки. Різниця між чистим доходом і перерахованими вище витратами діяльності буде складати фінансовий результат основної діяльності. Після чого прибуток списується в кредит субрахунку 441 «Нерозподілений прибуток», а збиток – в дебет субрахунку 442 «Непокриті збитки».

Бухгалтер фермерського господарства «Рута-2013» при здійсненні контролю виробництва продукції перевіряє наявність первинних документів та правильність віднесення витрат на собівартість продукції. Крім того при проведенні контролю перед складанням річної звітності бухгалтер досліджуваного підприємства перевіряє правильність заповнення первинних документів, оцінює синтетичний та аналітичний облік за статтями калькуляції. Велике значення при цьому приділяється правильності віднесення витрат на собівартість залежно від періоду їх здійснення і наявності при цьому підтверджувальних первинних документів та оприбуткуванню продукції.

В результаті проведеної роботи, діагностики та контролю виробництва продукції фермерське господарство «Рута-2013» отримує інформацію, необхідну для підвищення рентабельності бізнесу та підвищення ефективності бізнесу врожайність.

Бухгалтерський облік ФГ «Рута -2013» є функцією управління підприємства. На нього довірено завдання з покращання інформаційного забезпечення керівництва і контролювання за збереженням власності та зміцненням фінансового стану фермерського господарства, підняттям рівня ефективності функціонування та скороченням небезпеки витрачання коштів через необачливі дії. Відновлення ринкових домовленостей обумовлює потребу та доповнень положень бухгалтерського обліку, а теж методики формування й обробки облікової інформації, що отримана, виходячи з наявного хазяйського

механізму та присутньої обчислювальної техніки.

Основними напрямками вдосконалення внутрішнього контролю на підприємстві мають стати: уточнення відповідальності керівника в організації внутрішнього контролю (так як підприємство є малим, організація окремого відділу з контролю є недоцільною та економічно не виправданою).

Збільшення і ускладнення господарських зв'язків в умовах ринку, а звідси - зростання оперативної інформації, необхідної для управління, вимагають подальшого удосконалення організації бухгалтерського обліку, а також підвищення рівня економічних знань та ділової кваліфікації всіх облікових працівників. Раціонально організувати облік можуть тільки спеціалісти, які володіють глибокими знаннями як з методології і техніки бухгалтерського обліку, так і з економіки, права, аналізу й аудиту.

SWOT-аналіз середовища внутрішнього контролю фермерського господарства «Рута-2013» представлені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - SWOT-аналіз середовища внутрішнього контролю фермерського господарства «Рута-2013»

Сильні сторони - Здійснення контролю з боку працівників підприємства - Прописування деяких контрольних обов'язків у посадових інструкціях - Наявний контроль полів та врожайності - Дотримання встановлених правил оформлення, приймання та випуску вирощеної продукції	Слабкі сторони - Велика кількість документів з повторювальними даними - Не всі працівники розуміють свою участь в контрольному процесі - Не завжди можна визначити матеріально-відповідальну особу - Відсутність робочої документації проведення контролю обліку біологічних перетворень і виходу готової продукції - Відсутність регулярності та графіку проведення внутрішнього контролю облікового процесу
Можливості - Удосконалення методів та умов нормування оплати праці - Удосконалення первинних документів обліку біологічних перетворень і виходу готової продукції - Розстановку фахівців для виконання контрольних функцій, задач і процедур контролю - Визначення кола матеріально-	Загрози - Недотримання платіжної дисципліни - Недостовірність звітності на підставі первинних документів і бухгалтерських записів - Невірне визначення матеріальних збитків від недостач і крадіжок активів - Відсутність матеріально-відповідальної особи - Економічна недоцільність створення

відповідальних осіб - Визначення суб'єктів контролювання та надання їм повноважень - Дотримання інструкцій, вказівок щодо порядку проведення інвентаризації та відображення результатів таких інвентаризацій в обліку	окремого відділу контролю - Працівники, які здійснюють контроль, можуть бути пов'язані єдиними матеріальними інтересами з підконтрольними підрозділами - наявність нез'ясованих та недоведених відмінностей в продажах
---	--

Джерело: сформовано автором

При проведенні контролю власного капіталу на фермерському господарстві «Рута-2013» Конотопського району Сумської області аналізується виробнича програма та її виконання, виявляється вплив факторів на виробництво та його кількість, визначаються причини та фактори зниження врожайності. На основі отриманої інформації підприємство виявляє подальші резерви нарощення виробництва та збільшення прибутковості своєї діяльності.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

3.1 Вдосконалення системи управління власним капіталом

Кошти та джерела їх утворення характеризують фінансовий стан фермерського господарства. Структура капіталу фермерського господарства прямо пропорційно впливає на досягнення управління підприємствами. Вона може абсорбувати чи заважати зусиллям фермерського господарства по збільшенню її активів. Однозначно вона позначається на формуванні норми прибутку, в зв'язку з тим, що інгредієнти прибутку з фіксованим відсотком, виплачувані по боргових зобов'язаннях, не залежать від прогнозованого рівня активності.

Приймається аксіомою, що структура капіталу зобов'язана відповідати виду діяльності фермерського господарства. Співвідношення залучених коштів і ризикового капіталу зобов'язане бути таким, щоб забезпечити його учасникам задовільну віддачу від інвестицій. Динамічність змін у структурі капіталу сприятиме необхідним елементам успіху.

Капітал фермерського господарства становить похідну величину залежну від розмірів активів і зобов'язань, саме тому первинний, авансований капітал і зобов'язання знаходять відображення в пасиві бухгалтерського балансу, а в активі його відображають капітальні витрати і майно підприємства. Саме в точному, своєчасному відображенні активів і зобов'язань у поточній оцінці і складається одне з переваг бухгалтерського балансу, що додає йому надійність і вірогідність як джерелу інформації. У силу того, що баланс фермерського господарства є звітом про формування, рух і відтворення капіталу, це єдина форма звітності підприємства, у якій в історичному ракурсі в розгорнутому виді відбивається величина власного капіталу підприємства .

Порядок збільшення статутного капіталу має три послідовних стадії:

1) прийняття рішення про збільшення статутного капіталу. За загальним правилом, це питання належить до компетенції вищого органу управління юридичної особи (п. 2 ч. 4 ст. 145 ЦК). Як виняток, статутний фонд акціонерного товариства не більш як на третину може бути збільшено за рішенням правління за умови, що таке передбачено статутом (ч. 4 ст. 38 Закону "Про господарські товариства").

Резолютивна частина рішення повинна містити відомості, як мінімум, про суму, на яку збільшується статутний капітал, спосіб збільшення, строки та порядок сплати додаткових внесків. Водночас слід вирішувати й інші питання, котрі зумовлюються обраним способом збільшення капіталу;

2) сплата додаткових вкладів. Вклади сплачуються у встановлений зборами строк. Цей строк не може бути ні поновлений, ні продовжений товариством або судом. Якщо протягом встановленого строку вклади не сплачені, товариство може вимагати виконання учасниками своїх зобов'язань, зокрема і в судовому порядку.

Про забезпечення виконання зобов'язань із сплати додаткових вкладів слід подумати під час прийняття рішення про збільшення статутного капіталу.

Після того як внески сплачені відповідно до визначених товариством умов, воно зобов'язане затвердити та подати на державну реєстрацію зміни до установчих документів. Затвердження змін - це компетенція зборів.

Щоб не скликати збори двічі: перший раз для ухвалення рішення про збільшення розміру статутного капіталу, а другий — для затвердження змін до статуту, - допускається вирішення обох питань на одних зборах учасників. Це можливо лише тоді, коли наперед відомо, як буде збільшена номінальна вартість вкладів усіх учасників;

3) державна реєстрація змін до установчого документа.

Органи державної реєстрації проводить реєстрацію не факту збільшення розміру статутного фонду товариства, а рішення товариства про зміни розміру статутного фонду, яке після цього набирає чинності (п. 2 листа від 23.03.2004 р. № 1776 "Про порядок збільшення статутного фонду"). Цей висновок зроблено з посиланням на ч. 3 ст. 87 ГК, за якою рішення товариства про зміни розміру статутного фонду набирає чинності з дня їх внесення до державного реєстру.

Статутний капітал може і зменшуватися, але не нижче від мінімального розміру, встановленого законом.

Зменшення розміру статутного капіталу може відбуватися одним з таких способів:

- пропорційне зменшення номінальної вартості вкладів усіх учасників. Цей спосіб полягає в тому, що збори спочатку визначають загальну суму, на яку слід зменшити статутний капітал, а потім пропорційно зменшується частка кожного учасника. При цьому розмір частки кожного учасника у відсотках після зменшення капіталу залишається попереднім.

- непропорційне зменшення номінальної вартості вкладів усіх учасників. Цей спосіб близький до попереднього, оскільки у зменшенні капіталу беруть участь всі учасники. Різниця у тому, що частка кожного учасника змінюється непропорційно. Наприклад, у наведеній вище ситуації сума, на яку зменшується

капітал, розподіляється між учасниками порівну - по 100 тис. У результаті зміниться номінальна вартість частки і її розмір у відсотках;

- зменшення номінальної вартості вкладів окремих учасників. Для цього способу характерним є те, що змінюється номінальна вартість часток одного чи кількох учасників, тоді як частки інших залишаються попередніми за номіналом. При цьому відсоткове значення їх часток збільшується.

- зменшення загальної кількості часток. Цей спосіб застосовується у разі вибуття учасників, зокрема у разі зменшення статутного капіталу внаслідок виключення учасника, звернення стягнення на його частку на вимогу кредиторів, викупу акцій для анулювання. У цьому разі номінальна вартість часток усіх учасників залишається попередньою, а їх відсоткове значення збільшується.

Оцінювання ефективності управління власним капіталом фермерського господарства відображає хід розгляду провідних оперативних ознак ефективності його функціонування при умові вираження можливостей наступного підвищення цієї ефективності.

Наявні власні засоби дозволяють господарству використовувати їх як за своїм розсудом, так і в окремих випадках по законодавчо встановлених напрямках. Усе залежить від джерела такого фінансування за рахунок елементів власного капіталу. Розглядаючи джерела фінансування можна помітити, що:

1. За рахунок статутного капіталу можна формувати ряд необоротних засобів, тобто він повинний завжди знаходитися в розпорядженні організації. Його збільшення і зменшення твердо закріплено законодавчо. Як джерело фінансування статутний капітал працює в двох випадках:

- При становленні підприємства;
- При додатковій емісії акцій чи залучення додаткових паїв.

Це означає, що як джерело фінансування статутний капітал працює досить рідко. Якщо при становленні підприємства він є основою для його організації і початку господарської діяльності, то залучення засобів на вже працюючому підприємстві переслідує визначені цілі:

- Залучення додаткового капіталу (у випадку, якщо ціна залучення засобів з інших джерел робить їх недоступними, або потрібно залучити значну кількість засобів для фінансування інвестиційного проекту);

- Зміна структури капіталу.

В останньому випадку перед керівництвом може виникнути проблема, що при новому випуску акцій (паїв) можуть відбутися істотні зміни в структурі власників, і не завжди ці зміни можуть позитивно відбитися на подальшому положенні підприємства.

2. Додатковий капітал узагалі складно вважати джерелом фінансування діяльності підприємства, тому що він утвориться в основному за рахунок майна, придбаного підприємством за рахунок прибутку чи його переоцінки, а також різних надходжень, закріплених законодавством України. В основному додатковий капітал додає різницю вартості вже наявного майна і статутним капіталом. Витрату цих засобів також жорстко закріплено.

3. Резервний капітал також складно розглядати як джерело фінансування, тому що напрямки його використання для окремих організацій законодавчо закріплені, для всіх інших - закріплюються установчими документами. В основному, резервний капітал використовується на покриття непередбачених збитків, втрат і виконання своїх зобов'язань, у випадку, якщо їх виконання за рахунок інших джерел неможливо.

4. Нерозподілений прибуток, як видно, є самим великим і ефективним джерелом власних засобів на підприємстві, яким воно може оперувати у своїй господарській діяльності. Однак його розмір також залежить від ряду зовнішніх і внутрішніх факторів.

5. У складі резервів по залученню власного капіталу в даний час як основний елемент можна виділити доход від здачі майна в оренду. Найбільш широке застосування орендних відносини знайшли на підприємствах, на балансі яких знаходиться численне нерухоме майно, що підходить для цієї мети. Це досить негативне явище, тому що найчастіше, здача майна в оренду ведеться за рахунок скорочення виробництва і демонтажу устаткування, що знаходиться в

приміщенні яке здається. Напевно керівництво таких підприємств або не бачить інших можливостей у використанні виробничих площ і устаткування, або в погоні за матеріальною вигодою завдають шкоди виробництву.

У підсумку, самим головним джерелом фінансування діяльності підприємства можна назвати нерозподілений прибуток. Хотілося б виразити надію на те, що законодавчо будуть зроблені зміни реєстрації, що спрощують процедуру як, підприємства, так і додаткового залучення засобів у статутний капітал.

На підставі викладеного в дипломній роботі можна стверджувати, що балансовий метод у обчисленні капіталу найбільше об'єктивно відбиває природу капіталу підприємства і величину показника поточного капіталу, створює методологічну основу для застосування фінансових і управлінських підходів при проведенні оцінки вартості й аналізу капіталу.

3.2 Вдосконалення організації обліку власного капіталу фермерського господарства

Єдиним з можливих пріоритетних задач бухгалтерського обліку є безпечний та повний процес обговорювання та розкриття прав власників у фінансовій звітності. Розміри власного капіталу є поважною економічною категорією. Саме вони вказують на платоспроможність підприємства. Залежно від місцезнаходження власного капіталу то особливістю такої складової є невизначеність. Облік власного капіталу потребує подальшого дослідження та є одним із найактуальніших питань обліку. Вивчення проблем та в подальшому вдосконалення бухгалтерського обліку власного капіталу повинно базуватися на чинних нормативно-правових положеннях щодо бухгалтерського обліку власного капіталу, а також на обліку всіх показників, що впливають на його зміни. На нашу думку, вдосконалення обліку власного капіталу буде схвально підтримувати буде запровадження в роботу підприємства норм міжнародного обліку та звітності.

В ФГ «Рута-13» Конотопського району з ціллю формування записів та відображень реальних змін власного капіталу доцільно проводити коригуючі записи за першим або другим рахунком. У той же час формування власного капіталу підприємства не пов'язане з його фактичним оборотом.

На нашу думку, будь-які зміни власного капіталу фермерського господарства, зобов'язані бути відповідно відображені у відповідних рахунках, тобто на рахунках 40 «Статутний капітал» або 42 «Додатковий капітал». Це повинно відбуватися незважаючи на додаткові витрати. Ці витрати можуть бути спричинені редагуванням основних документів. Відображений в установчих документах статутний капітал є основою власного капіталу фермерського господарства.

Всі ці зміни впливають на організацію аналітичного обліку власного капіталу. Впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку забезпечило реформування системи бухгалтерського обліку і вдосконалення форм та змісту фінансових звітів.

Для зростання ефективності інформаційного забезпечення користувачів звітності з приводу руху наявності власного капіталу необхідне вдосконалення порядку відображення статутного капіталу в балансі підприємства за допомогою введення замість статті «Статутний капітал» додаткових статей – «Оплачений статутний капітал» і «Оголошений (зареєстрований) статутний капітал» та внесення змін у структуру статей розділу I пасиву балансу. Підвищення рівня інвестування в діяльність фермерських господарств сприяє появі значно більших обсягів інформаційних ресурсів. Саме таку вимогу часу можна задовольнити за допомогою досконалої розробки внутрішньої звітності.

З цією метою запропоновано вдосконалення підготовки інформації про створені зміни у власному капіталі. Розроблено потрібний перелік форм внутрішньої звітності, що цілковито характеризують облікові плани виготовлення, використання та руху власного капіталу сільськогосподарських підприємств:

Звіт про фінансові результати та структуру власного капіталу розташовує повідомлення про джерела власного капіталу, їх поповнення та фінансові результати за звітний період, а Звіт про джерела формування майна підприємств носить в собі інформацію про активи та пасиви фермерського господарства.

Фінансовий Звіт фермерського господарства відображає з однієї сторони активну частину капіталу у вигляді його засобів, а в пасиві балансу відображені джерела утворення майнової форми капіталу, авансований і інвестований капітал. В результаті визначення оборотів відображається їхній взаємний зв'язок. Це може свідчити, що капітал у даному звіті відображається досить повно і всебічно. Тому баланс підприємства повинний розглядатися як метод дослідження питань авансування, інвестування, обороту, кругообігу і відтворення капіталу, а також обчислення його величини, що змінюється в часі.

В літературних наукових дослідженнях капітал фермерського господарства часто розділяють на капітал активний і пасивний. На нашу думку, з методологічної точки зору це невірно. Подібний підхід є мотивом переоцінка місця і ролі капіталу в бізнесі і упроваджує до поверхневого обговоренню джерел формування капіталу.

Капітал не може бути пасивним, тому що є вартістю, що спричинює прибавочну вартість, яка перебуває в русі, у стаціонарному обороті. Тому сильніше доведено тут використовувати поняття джерел формування капіталу і функціонуючого капіталу (чи активів).

Серед завдань бухгалтерського обліку є визнання активів діяльності фермерського господарства з підтримкою грошової оцінки. В цьому випадку оцінка майна активного капіталу фермерського господарства сформована на собівартості, а не на довільній оцінці. Вона є відправною основою при складанні бухгалтерського балансу.

В результаті проведених досліджень, було визначено, що домінанти оцінки мають давню історію. На сьогодні вони активно використовуються в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку GAAP і IAS. Дане питання повністю пов'язане з принципом собівартості при оцінці статей балансу. Переіначення

ціни грошей у часі викривляє дані балансу, повстає закономірність коригуванні і формулюванні повсякденної ціни активів. З цією метою періодично проводяться переоцінки майна фермерського господарства.

Крім того вважаємо за доцільне запропонувати виключення з балансу контрактивних та контр пасивних рахунків. Це повинно відбуватися через те, що зміст коригувань активу і пасиву балансу формується з відображенням їх величини на розмір чистих активів поодиноких статей бухгалтерського балансу. А це є взаємовиключним. Ці рахунки взаємно відшкодовують один одного.

Облік власного капіталу в фермерському господарстві розпочинається з первинних документів. Первинними документи по обліку власного капіталу є статут, установчий договір, накази, довідки та розрахунки бухгалтерії тощо.

Фермерське господарство «Рута -2013» Конотопського району Сумської області діє на підставі Статуту. (Додаток А) В статуті фермерського господарства виділяється назва господарства та його координати розташування, предмет та мета діяльності, органи управління господарством, порядок їх формування, компетенція та повноваження трудового колективу, порядок утворення майна, характер організації трудових відносин, членства, умови реорганізації та припинення діяльності досліджуваного фермерського господарства.

У статуті визначений орган, що має право представляти зацікавлення трудового колективу. З моменту створення товариства до сьогодні до статутного капіталу учасники даного підприємства не збільшували і не зменшували розмір статутного капіталу, тобто не вносили внески до нього. Але якщо б зміни все таки відбувалися у розмірі статутного фонду, то розглянемо документальне оформлення внесків до статутного капіталу.

Згідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» будь-яка господарська операція повинна бути відбита в бухгалтерському обліку. Підставою для її відображення є первинний документ. Тому передача будь-якого майна (майнових прав, коштів і т.д.) повинна бути оформлена відповідними первинними документами.

Таблиця 3.1 - Документування операцій з руху статутного капіталу

ФГ «Рута-13» Конотопського району Сумської області

№ п/п	Рух статутного капіталу	Документи, що підтверджують рух
1	2	3
1	Створення статутного капіталу	Інвентаризаційні описи, накладні, ПКО, акти приймання-передачі та оцінки
2	Збільшення статутного капіталу	Рішення власника, розрахунок бухгалтерії
3	Збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових внесків учасників	Статут підприємства, накладні, акти передачі та оцінки, ПКО
4	Повернення часток учасників у випадку їх виходу зі складу товариства	Рішення власника, накладні, акти передачі, ВКО
5	Покриття збитків за рішенням власників за рахунок статутного капіталу	Рішення власника, розрахунок бухгалтерії
6	Повернення часток учасникам при ліквідації товариства	Рішення ліквідаційної комісії, накладні, акти передачі, ВКО

Джерело: Сформовано автором за матеріалами господарства

Основні первинні документи, що посвідчують рух статутного капіталу та запропоновані нами для досліджуваного господарства надані в таблиці 3.1

Отже, облік статутного капіталу відображають на підставі таких основних документів, які засвідчують їх рух: прибуткових та видаткових касових ордерів, актів приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, платіжних доручень, тощо. Так, за прибутковими касовими ордерами (форма КО-1) проводиться приймання готівки касою фермерського господарства.

Нормативного документа, який би установлював визначену форму первинних документів, що підтверджують передачу чи одержання внеску в статутний фонд, не існує. Тому при передачі майна (крім коштів) від засновника (як юридичної, так і фізичної особи) до ТОВ можна скласти двосторонній акт приймання-передачі майна вільної форми. Тому, при прийманні об'єкту основних засобів від засновників підприємства комісією оформлюється акт приймання-передачі (внутрішнього приміщення) основних засобів (форма ОЗ-1). Він повинен

бути підписаний усіма особами які приймали участь у його прийманні та переданий в бухгалтерію.

Зміст і форма звіту про власний капітал і загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(С)БО 5. Метою складання зазначеного звіту є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду, тобто року. Зміни можуть бути як до збільшення власного капіталу, так і до його зменшення. Але, так як ФГ «Рута-2013» - суб'єкт малого підприємництва, то досліджуване підприємство не складає форму 4 «Звіт про власний капітал». Склад та розмір власного капіталу даного підприємства відображає форма 1 «Баланс», що розміщена в додатках до кваліфікаційної роботи.

Інформація про стан та рух власного капіталу розкривається у таких формах звітності, як форма 1 «Баланс» та форма 3 «Звіт про власний капітал»

Нами розглянуто найбільш типові операції, які трапляються на підприємствах різних форм власності і пропонуються форми документів, з допомогою яких вони зможуть бути оформлені для більш комплектного віддзеркалення. Одночасно документування, що являє собою вагомий методологічний спосіб бухгалтерського обліку, потребує чергового дослідження для таких нетипових операцій в бухгалтерському обліку.

3.3 Вдосконалення формування внутрішнього контролю та аудиту власного капіталу

З метою проведення контролю за обліком операцій з власним капіталом, ми пропонуємо до розгляду таблицю 3.2. Операції віддзеркалюються в бухгалтерському обліку лише по факту наявності первинного документа. На операції, для яких немає уніфікованих бланків типових форм первинних документів, створюється бухгалтерська довідка, вживання якої, передбачено тільки для поправки помилок в облікових реєстрах.

Таблиця 3.2 - Первинні документи з обліку операцій з власним капіталом

Господарська операція	Документ	Вплив операції на складову
-----------------------	----------	----------------------------

		власного капіталу
1	2	3
Зміна облікової політики	Бухгалтерська довідка	Збільшує або зменшує нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
Виправлення помилок	Бухгалтерська довідка	Збільшує або зменшує нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
Переоцінка основних засобів, незавершеного будівництва та нематеріальних активів	Бухгалтерська довідка	Збільшує або зменшує інший додатковий капітал
Вибуття раніше дооцінених об'єктів необігових активів	Акт приймання-передачі основних засобів, бухгалтерська довідка	Зменшення додаткового капіталу та збільшення нерозподіленого прибутку
Збільшення статутного капіталу за рахунок індексації основних засобів	Рішення зборів акціонерів, нова редакція статуту	Збільшує статутний капітал та зменшує інший додатковий капітал
Визначення фінансового результату за звітний період	Бухгалтерська довідка	Одержання прибутку або збитку
Розподіл прибутку: виплати власникам (дивіденди)	Рішення зборів учасників	Зменшення нерозподіленого прибутку
відрахування до резервного капіталу		Зменшення нерозподіленого прибутку та збільшення резервного капіталу
спрямування прибутку до статутного капіталу	Рішення зборів учасників, нова редакція статуту	Зменшення нерозподіленого прибутку та збільшення статутного капіталу
Реєстрація статутного капіталу	Статут	Збільшення статутного (пайового) капіталу та неоплаченого капіталу
Продаж акцій за ціною, вищою, ніж номінальна	Договір засновників	Збільшення неоплаченого капіталу та додатково вкладеного капіталу
Викуп акцій (часток)	Рішення засновників, видатковий касовий ордер, виписка банку	Збільшення вилученого капіталу
Перепродаж викуплених акцій (часток)	Акт приймання-передачі основних засобів, накладна, акт про приймання матеріалів, прибутковий касовий ордер, виписка банку, бухгалтерська довідка	Зменшення вилученого капіталу, збільшення (зменшення) додатково вкладеного капіталу, зменшення прибутку
Анулювання викуплених акцій (часток)	Рішення засновників, бухгалтерська довідка	Зменшення статутного капіталу, вилученого капіталу, додатково вкладеного капіталу

		та нерозподіленого прибутку
Погашення заборгованості з капіталу: грошовими коштами	Виписка банку	Зменшення неоплаченого капіталу
основними засобами	Акт приймання-передачі основних засобів	
нематеріальними активами	Акт введення в господарський обіг об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	
виробничими запасами	Акт про приймання матеріалів, накладна	
Перевищення фактичного внеску учасниками до статутного капіталу над його заборгованістю	Бухгалтерська довідка	Збільшення емісійного доходу або іншого вкладеного капіталу
Розрахунок з учасником у господарському товаристві у разі його виходу	Рішення засновників, бухгалтерська довідка	Збільшення вилученого капіталу, зменшення прибутку, зменшення резервного капіталу (за певних умов)
Зменшення номінальної вартості акцій	Рішення засновників, нова редакція статуту	Зменшення статутного капіталу, збільшення додатково вкладеного капіталу (за певних умов)
Списання невідшкодованих збитків за рахунок: пайового капіталу	Рішення засновників	Зменшення збитків та зменшення пайового капіталу
іншого вкладеного капіталу		іншого вкладеного капіталу
резервного капіталу		резервного капіталу
Безкоштовно отримані активи	Акт приймання-передачі основних засобів	Збільшення іншого додаткового капіталу
Визнання доходу від безоплатно одержаного не обігового активу	Розрахунок амортизації, бухгалтерська довідка	Зменшення іншого додаткового капіталу

Джерело: Сформовано автором за матеріалами господарства

Структура обліку власного капіталу є суттєво помітною ділянкою облікової системи суб'єкта господарювання. Якраз тут виникає інформаційний масив показників по величині капіталу власників.

Власний капітал широко відображений у формах звітності. Складові власного капіталу ФГ «Рута-13» подано у розділі I пасиву балансу. Вони

відсвічуються в бухгалтерському обліку спільно з віддзеркаленням активів або зобов'язань, що зумовлюють до переіначення власного капіталу.

Для обліку кожної з складових власного капіталу призначено окремий рахунок синтетичного обліку 4-го класу Плану рахунків. Синтетичний облік складових власного капіталу досить жорстко регламентується як Міністерством фінансів, так і Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, а тому дотримання відповідних правил та методичних рекомендацій є запорукою правильності облікових записів.

Доцільно звертати увагу під час створення системи внутрішнього контролю, на забезпечення роботи підприємства в інтересах власників, які надають основну частину ресурсів в його розпорядження – це є головне завдання корпоративного управління. Тому контроль за станом власного капіталу повинен здійснюватися безперервно, на всіх етапах діяльності господарства.

Внутрішній контроль, який є однією з функцій управління, слід розуміти як процес перевірки дотримання нормативних актів та установчих документів. Розкриття інформації за рахунками для обліку власного капіталу у фінансовій звітності в ФГ «Рута-13» представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Розкриття інформації за рахунками для обліку власного капіталу у фінансовій звітності

Назва рахунку	Форма звітності		
	Назва форми	Назва рядка	Код рядка
1	2	3	4
41 «Пайовий капітал»	Баланс	Зареєстрований (Пайовий) капітал	1400
42 «Додатковий капітал»	Баланс	Додатковий капітал	1410
43 «Резервний капітал»	Баланс	Резервний капітал	1415
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Баланс	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420
46 «Неоплачений капітал»	Баланс	Неоплачений капітал	1425

Джерело: Розроблено автором на підставі досліджень

Система внутрішнього контролю формується з метою реалізації різних

операцій по отриманню набору проміжних та кінцевих показників, сприятливих для розуміння результативності та прийняття ефективних управлінських рішень. Вказану процедуру породжує сукупність контрольних операцій.

Таблиця 3.4 – Етапи контролю стану власного капіталу ФГ «Рута-2013»
Конотопського району Сумської області

№ 1/1	Етапи контролю стану власного капіталу	Зміст запланованих заходів
1.	Попередній етап	Підготовки та затвердження необхідних документів (статутів, положень та інших внутрішніх положень); створення органів виконавчої влади, ревізійної комісії, аудитора; визначення повноважень загальних зборів засновників; визначення порядку розподілу прибутку; призначення керівника підприємства; встановлення обмежень щодо розпорядження майном без згоди власника та розпорядження про реорганізацію та ліквідацію господарства
2.	Поточний етап	Контролювати надходження та використання коштів, фінансову дисципліну, поточну звітність тощо
3.	Контроль річного звіту	Контроль річного звіту про виробничу та фінансово-господарську діяльність, оцінку їх результатів та визначення можливих резервів для збільшення та оптимізації структури власного капіталу.

Запропоновано автором на підставі проведених досліджень

Сукупність процедур формують фазу технологічного контролю, а фази в свою чергу створюють процес контролю. Етапи контролю стану власного капіталу ФГ «Рута-2013» Конотопського району Сумської області надано в таблиці 3.4.

З позиції порядку проведення контрольних операцій доцільно виділити фазу підготовки даних, фазу перевірки даних та фазу узагальнення результатів контролю. Відповідне впорядкування щодо контрольних операцій повинно виконуватися для того, щоб здійснити всі стадії процесу контролю.

З метою вдосконалення процесу бухгалтерського обліку та контролю потрібно підготувати внутрішній пакет звітності про операції зі статутним капіталом, який ураховує зростаючі потреби користувачів. Використання такої звітності є підґрунтям для задоволення потреб адміністративних рішень підприємства.

Структура капіталу економічного суб'єкта за джерелами його формування є предметом аудиту в першу чергу. На основі внесків власників у вигляді грошових коштів, активів, нематеріальних активів у розмірах, зазначених в установчих документах, сформований власний капітал, на підставі цього проводять аудит власного капіталу.

Основні шляхи вдосконалення проведення аудиту власного капіталу включають удосконалення діючих форм первинної документації, форм звітності, вдосконалення аналітичного та синтетичного обліку складових власного капіталу, покращення існуючого забезпечення капіталу, порядок розподілу майна та інше.

Пропонуємо запровадити для вдосконалення обліку власного капіталу у виробничий процес внутрішній документ – Робочий документ для проведення аудиту власного капіталу (таблиця 3.5).

Даний запропонований документ у таблиці 3.5 дає можливість структурувати рух орендованих підприємствами паїв, також правильне відображення собівартості, номінальної вартості і чітко відображена кількість паїв. Важливим фактором є те, щоб капітал товариства трактувався як пасив, а не як актив, що підтверджує рівняння балансу (модель бухгалтерського обліку), тобто активи дорівнюють сумі власного капіталу та зобов'язань.

Таблиця 3.5 - Робочий документ для проведення аудиту власного капіталу фермерського господарства

№	Первинний документ, обліковий регістр				Зміст порушення	Характер порушення	Нормативний документ, який порушено	Суттєвість порушення
	Найменування	№	Дата	Сума				
1								
2								
3								
...								

Джерело: Розроблено автором на підставі досліджень

Аудит власного капіталу є самою найважливішою частиною аудиту. Причиною цього є те, що власний капітал служить гарантією сталої роботи

господарства, а точність його обліку суттєво відображає майнові відносини власників.

Дослідивши теперішню ситуацію з діяльністю фермерських господарств доцільно відмітити, що в країні здійснили формування фермерського середовища та спостерігається його прогресивне піднесення.

Наступний прогресивний крок в розвитку діючих фермерських господарств позначається їхньою високою конкурентоспроможністю.

В результаті проведених досліджень, нами були надані висновки з питання теоретико-практичних аспектів обліково-контрольного процесу власного капіталу. Асоціація функціонування фермерських господарств створюється на досконалій основі, відображає чималу законодавчу базу та нормативне регулювання.

Дослідження питань обліку та аудиту власного капіталу фермерських господарств дозволяють зробити висновки, що визначальним фактором обліку власного капіталу виступає організаційно-правова форма підприємства, оскільки різне правове регулювання майнових відносин та законодавчі вимоги до створення і руху власного капіталу зумовлюють відмінності і в обліку.

Україна поступово прилучається до процесу гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку як загалом, так і власного капіталу, тому облік останнього потребує постійного вдосконалення.

ВИСНОВКИ

Особливе значення в фінансових питаннях забезпечення діяльності відіграє власний капітал підприємства. З метою функціонування діяльності фермерських господарств неодмінною частиною є власний капітал. Саме з цих причин при класифікації вартості капіталу фермерського господарства важливим фактором є відношення власного та позикового капіталу.

Дослідження питань обліку та аудиту власного капіталу фермерських господарств дозволяють зробити висновки, що визначальним фактором обліку власного капіталу виступає організаційно-правова форма підприємства, оскільки різне правове регулювання майнових відносин та законодавчі вимоги до створення і руху власного капіталу зумовлюють відмінності і в обліку.

Фермерське господарство «Рута - 2013» Конотопського району Сумської області створене і діє у відповідності до Законів України «Про фермерське господарство», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», законодавства про землю та інших законодавчих актів України.

Учасниками (засновники) Господарства є: Назаренко Сергій Павлович та Журбенко Андрій Володимирович. Господарство керується в своїй діяльності законодавством України та Статутом.

Місцезнаходження Фермерського господарства «Рута-2013» 41700, Сумська область, Конотопський район, місто Буринь, вул. Першотравнева, буд.69. За час своєї діяльності підприємство не змінювало юридичної адреси. Підприємство не входить до жодного об'єднання підприємств і не має відокремлених підрозділів і дочірніх підприємств.

Фермерського господарства «Рута-2013» – спеціалізоване підприємство з вирощування та торгівлі сільськогосподарськими культурами. Основний вид господарської діяльності: «01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур».

Основною метою діяльності фермерського господарства «Рута-2013» є здійснення сільськогосподарської, виробничої, комерційної, інвестиційної та іншої підприємницької діяльності, надання послуг, здійснення фінансових та торговельних операцій та іншої, не забороненої чинним законодавством України, діяльності, для отримання прибутку на вкладений капітал, та реалізація на основі одержаного прибутку (доходу) інтересів Засновників і працівників господарства.

Для ведення сільськогосподарського виробництва фермерське господарство «Рута-2013» Конотопського району Сумської області використовує орендовані землі: землі державної власності та земельні паї фізичних осіб. Основною спеціалізацією даного господарства є виробництво зерна.

Робоча сила використовується досить ефективно. Кожний робітник обслуговує не один вид техніки, а в зимовий період займається ремонтом сільськогосподарської техніки. До мінімуму скорочені працівники управлінського апарату: кожний виконує роботу за сумісництвом.

В господарстві існує ще ряд проблем, які в майбутньому необхідно вирішити. На балансі господарства числиться техніка, яка повністю використала свій моторесурс. При нормі експлуатації 8 років машинно-тракторна техніка експлуатується вже більше 16 років із-за відсутності коштів. Звідси, завищені витрати палива, запасних частин, часті поломки, підвищений ризик виробничого травматизму.

Основні стратегічні цілі діяльності фермерського господарства «Рута-2013» відповідають наступним критеріям: конкретності, вимірності, досяжності, актуальності та визначеності в часі. Стратегічною метою господарства є забезпечення стійкої ринкової позиції внаслідок отримання достатнього прибутку.

У 2022 році країна стикнулася з жахливими подіями які не могли не відобразитися на діяльності фермерського господарства. Через військову агресію росії та територіальне положення підприємства (на сході країни де ідуть військові дії), воно не змогло вчасно обробити свої поля та почати посівну діяльність. Через це у 2022 році було оброблено та засіяно кукурудзою лише 86 га площі. Така

ситуація привела до різкого скорочення валових зборів зерна підприємства за досліджуваний період.

Земельні угіддя сконцентровані на Сумщині, з відомими на весь світ чорноземами, які є одними з найродючіших земель у світі. Чисельність працюючих в фермерському господарстві «Рута-2013» в 2020 році склала лише 3 особи, але в 2021 та 2022 роках вона збільшилась до 4 осіб.

Бухгалтерський облік ведеться за договором з бухгалтером, яка здійснює облік господарської діяльності. Вона співпрацює з іншими підрозділами. У фермерського господарства «Рута-2013» на бухгалтера покладені функції й економічного відділу. Бухгалтер Фермерського господарства «Рута-2013» займається плануванням діяльності, матеріальним забезпеченням, обліком, юридичними питаннями. Бухгалтер самостійно та повністю відповідає за грошові, договірні та інші документи, складає бухгалтерський баланс та інші необхідні документи.

Підприємство має і роботизовану частину процесів. Серед них: операції з грошима та їх еквівалентами; облік розрахунків із замовниками; облік розрахунків із постачальниками; ведення податкового обліку; автоматичне формування фінансової звітності.

Фермерське господарство « Рута-2013» - мікропідприємство. У 2020 та 2022 роках складали звітність малого підприємства, Активної фінансової діяльності в 2022 році фермерське підприємство не мало через нестійку роботу та фактичну відсутність діяльності через війну в Україні і через розміщення підприємства в безпосередній близькості до зони бойових дій, керівництво прийняло рішення про максимальне скорочення діяльності, щоб не наражати своїх працівників на небезпеку.

У діяльності бухгалтер керується НП(С)БО, Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, Інструкцією про застосування плану рахунків. Програма для роботи: BAS:Бухгалтерія.

Контрольного відділу немає. Контроль проводить керівник, бухгалтер, економіст, агроном, інженер, сторож. Перевіряють в основному звітні відомості та

Головну книгу, вчасність посіву, витрати насіння та добрива. Робочої документації для проведення контролю немає.

Наявні власні засоби дозволяють господарству використовувати їх як за своїм розсудом, так і в окремих випадках по законодавчо встановлених напрямках. Усе залежить від джерела такого фінансування за рахунок елементів власного капіталу.

У підсумку, самим головним джерелом фінансування діяльності підприємства можна назвати нерозподілений прибуток. Хотілося б виразити надію на те, що законодавчо будуть зроблені зміни реєстрації, що спростують процедуру як, підприємства, так і додаткового залучення засобів у статутний капітал.

На підставі викладеного в кваліфікаційній роботі можна стверджувати, що балансовий метод у обчисленні капіталу найбільш об'єктивно відбиває природу капіталу підприємства і величину показника поточного капіталу, створює методологічну основу для застосування фінансових і управлінських підходів при проведенні оцінки вартості й аналізу капіталу.

Але, так як фермерське господарство «Рута-2013» - суб'єкт малого підприємництва, то досліджуване підприємство не складає форму 4 «Звіт про власний капітал». Склад та розмір власного капіталу даного підприємства відображає форма 1 «Баланс», що розміщена в додатках до кваліфікаційної роботи.

Серед завдань бухгалтерського обліку є визнання активів діяльності фермерського господарства з підтримкою грошової оцінки. В цьому випадку оцінка майна активного капіталу фермерського господарства сформована на собівартості, а не на довільній оцінці. Вона є відправною основою при складанні бухгалтерського балансу.

В результаті проведених досліджень, було визначено, що домінанти оцінки мають давню історію. На сьогодні вони активно використовуються в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку GAAP і IAS. Дане питання повністю пов'язане з принципом собівартості при оцінці статей балансу. Переіначення

ціни грошей у часі викривляє дані балансу, повстає закономірність коригуванні і формулюванні повсякденної ціни активів. З цією метою періодично проводяться переоцінки майна фермерського господарства.

Крім того вважаємо за доцільне запропонувати виключення з балансу контрактивних та контр пасивних рахунків. Це повинно відбуватися через те, що зміст коригувань активу і пасиву балансу формується з відображенням їх величини на розмір чистих активів поодиноких статей бухгалтерського балансу. А це є взаємовиключним. Ці рахунки взаємно відшкодовують один одного.

Інформація, необхідна користувачам фінансової звітності про розмір, стан і зміни в складі власного капіталу, є незамінним мірилом відносин відповідальності й захисту прав кредиторів та власників. Розкриття такої інформації потребує складання звіту про власний капітал, а також доцільно було б розробити та скласти такі звіти як: «Звіт про нарахування дивідендів засновникам (учасникам) ТОВ» та «Звіт про зміни статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю».

Одним із способів вдосконалення бухгалтерського обліку та засобів отримання правильної, сучасної та оперативної інформації про власний капітал є впровадження сучасних комп'ютерних технологій. Тому, ми розробили модель алгоритмів для фермерського господарства «Рута-2013» для бухгалтерських процедур комп'ютерної обробки інформації про наявність та рух капіталу. Впровадження запропонованої моделі на практиці автоматизує робочі місця бухгалтерії фермерського господарства «Рута-2013», що суттєво підвищить продуктивність їх роботи у сфері бухгалтерського обліку власного капіталу.

Одним із способів вдосконалення обліку власного капіталу підприємства є раціональна її організація. Ми пропонували запровадити в підприємстві набір внутрішньої документації, який би полегшив контроль руху власного капіталу, обробку інформації, краще візуальне сприйняття інформації. Для покращення підготовки інформації про створений власний капітал та зміни в ньому, на нашу думку, потрібен набір форм первинних документів, які повністю розкриють бухгалтерський аспект створення, використання та руху власного капіталу

підприємства. Також пропонується застосовувати форми внутрішньої звітності, які міститимуть більш широкі дані та дозволять досліджуваному підприємству розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

Ми вважаємо, що одним із шляхів вдосконалення організації системи внутрішнього контролю є вивчення організаційних та методологічних аспектів діяльності комісій з аудиту, які мали б усі особливості внутрішнього аудиту та виконували завдання. Впровадження внутрішнього аудиту має великі перспективи, як на світовому, так і державному рівні.

Письмове оформлення результатів аудиту - одне з найважливіших його завдань. Дослідження показують, що своєчасна та якісна підготовка аудиторських документів є необхідною умовою успішного та ефективного аудиту.

Країна поступово прилучається до процесу гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку як загалом, так і власного капіталу, тому облік останнього потребує постійного вдосконалення. Для цього, в результаті аналізу, було запропоновано мінімальний розмір статутного капіталу для приватних підприємств, деякі фінансові звіти для більш зручного ведення обліку, порядок відображення статутного капіталу в балансі та відкриття нових субрахунків.

Таким чином, запровадження у практичну діяльність запропонованих нами рекомендацій сприятиме подальшому вдосконаленню обліку власного капіталу в фермерському господарстві, а також позитивно вплине на загальний стан фермерського господарства «Рута-2013» Конотопського району Сумської області в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова О. В., Гаврилюк Л. О. Проблеми бухгалтерського обліку в умовах модернізації. *Науковий вісник ДГМА*. № 2. 2017. С. 127-132.
2. Бойчук А.А., Лисяк М.С. Сучасні форми бухгалтерського комп'ютерного обліку та їх розвиток в Україні. *Наука й економіка*. 2017. №1 (21). С. 65-67.
3. Вівчар О.Й., Саварин В.М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. Вип. 19.5. Л. 2019. С.146-150.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003р. №236-IV/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 25.10.2023).
5. Дієсперова І.В. Економічний розвиток підприємств: сутність та планування. *Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів* (III Міжнародна науково-практична конференція). м.Берегове.15.06.2022. С. 429-431.
6. Іонін Є.Є. Аналітичне підґрунтя реалізації концепції збереження власного капіталу. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 43-53.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами і доповненнями). URL : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/InstrukciyaKPlanuSchetov.aspx>. (Дата звернення 30.04.2023)
8. Животок Е. Б. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення. Київ. 2017.139с.
9. Засадна Х. О., Шурпенкова Р. К. Бухгалтерський облік основних господарських операцій у програмі 1С: Бухгалтерія 7.7: навчальний посібник. Київ : УБС НБУ, 2018. 237 с.
10. Крашельницька Т.А. Вплив політики управління капіталом на інструменти управлінського обліку. *Економіка: проблеми теорії і практики*. Дніпропетровськ, 2008. Вип. 245. С. 421-425.

11. Кирильєва Л. О. Організаційні аспекти обліку фінансового стану підприємства та шляхи покращення результатів діяльності. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2018. Вип. 2. С. 21-31.
12. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>(дата звернення: 24.10.2023)
13. Корольок Т.М. До питання природи власного капіталу: історичний аспект. *Галицький економічний вісник*. Науковий журнал. 2019. №1. С. 40-53.
14. Логінов Є.І. Оновлення теорії мотивації праці. *Матеріали Міжнародного Форуму молодих вчених*. 2018. С.108-112.
15. Маренич Т.Г. Сутність бухгалтерського обліку як системи економічного регулювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017.- №2. С. 21-25.
16. Міжнародні стандарти фінансової звітності (переклад українською мовою – 2018 рік). URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodnistandarty-finansovoi-zvitnosti--perekladukrainskoiumovoiurik?category=dohidnapolitika&subcategory=buhgalterskij-oblik>. (Дата звернення 30.04.2023)
17. Наказ міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування»: URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=08Z8O4F2F5>(дата звернення 29.04.2023)
18. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 7 лютого 2013 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws. (дата звернення: 05.01.2023)
19. Ночовна Ю.О. Особливості розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами./ *Ефективна економіка*. 2018.54с.URL: <http://10.32702/2307-2105-2018.11.15> (дата звернення: 05.05.2023).
20. Облік фінансового результату діяльності підприємства та шляхи її вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного аграрно-*

економічного університету: веб-сайт. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/187.pdf> (дата звернення: 20.07.2023).

21. Онищенко О.В. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. 157 с. URL: <http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/34.pdf> (дата звернення 25.04.2023)

22. Плаксієнко В.М., Назаренко І.М., Гаркуша С.А. Безпаперова бухгалтерія на підприємстві: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 252 с.

23. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. №2755-VI/ Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 25.07.2023)

24. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24 травня 1995 року №88: наказ Міністерства фінансів України URL: <http://zakon1.rada.gov.u> (дата звернення 19.07.2023)

25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 30.09.2023)

26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”: Наказ Міністерства фінансів України від 14.12.1999 р. №860/4153 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 29.04.2023).

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 URL: www.nau.kiev.ua. (дата звернення: 03.05.2023).

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>. (дата звернення 28.04.2023)

29. Полятикін Л.І., Журбенко А.В. Вплив фінансових результатів на формування власного капіталу підприємства. *Scientific fundamentals of solving*

modern scientific problems. XV International Science Conference. April 17-19, 2023 Varna, Bulgaria. S 47-50.

30. Полятикіна Л.І., Журбенко А.В. Теоретичні аспекти обліку капіталу фермерського господарства. *Технології XXI сторіччя. Збірник тез за матеріалами 28^{ої} міжнародної науково-практичної конференції (23-25 листопада 2022 р.). Ч.2. Суми.2021.С 118-120.*

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року №996-XIV URL:<http://zakon1.rada.gov.ua>

32. Про затвердження обсягу і форм річного бухгалтерського звіту підприємства та Інструкції про порядок їх заповнення: Наказ Мінфіну України від 09.08.1993 р. № 55. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0142-93/ed19961105> (дата звернення: 01.05.2023).

33. Про фермерське господарство: Закон України від 24.09.2021 р. № 1788-IX./Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 05.02.2023).

34. Про колективні договори і угоди. Закон України № 77-VIII від 28.12.2014– XII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>. (дата перегляду: 05.06.2023)

35. Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Водоріз Я.С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. Київ. 2018. 908с.

36. Чумак О. Економічна діяльність підприємств: сутність, концептуальна парадигма, регулювання. Київ. 2019. 112с.

37. Шийч О.І. Ефективне керування структурою капіталу - застава стійкого фінансового становища підприємства. *Бухгалтерський облік і аналіз*. К, 2020. С 23-25.

38. Defending and Modelling Europe: The Visegrad Group Experience. 2018.153с. [URL:10.21272/sec.2\(2\).13-18.2018](https://doi.org/10.21272/sec.2(2).13-18.2018)(дата звернення: 27.04.2023)

39. Loughran M., Financial Accountig For Dummies: веб-сайт. URL: <https://litportal.ru/avtory/maire-loughran/kniga-financial-accounting-for-dummies-788262.html> (дата звернення 27.06.2023)
40. Singh S.N. Business Inefficiencies and Youth Unemployment in Ethiopia: A Case Study of Mettu Town. Business Ethics and Leadership. 2019. P.93–106. URL: [http://doi.org/10.21272/bel.3\(2\).93-106.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(2).93-106.2019) (дата звернення 09.06.2023)
41. Singh S.N. Impact of Value Added Tax on Business Enterprises: A Case of Mettu Town. 2019. 173с. URL: [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(4\).62-73.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(4).62-73.2019). (дата звернення: 17.04.2023).
42. Smith M. Real Options Approach To Evaluating Agricultural Investments Under Uncertainty: When To Get In And Out Of Sugarcane Production 2018. 234с. URL: [URL:10.21272/sec.2\(1\).21-34.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(1).21-34.2018) (дата звернення: 28.04.2023).

ДОДАТКИ